

ΤΑ ΕΝ RAS SHAMRA (ΑΡΧ. UGARIT)
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ
Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΛΑΙΑΝ ΔΙΑΘΗΚΗΝ
ΣΧΕΣΙΣ ΑΥΤΩΝ

ΥΠΟ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΑΝΟΥ ΧΑΣΤΟΥΠΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Βαθυτάτη είναι ἡ ἐντύπωσις, ἣν τὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ras Shamra (Ugarit) ἔνεποίησαν εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς εἰδικούς, ὧν ὁ ἐνθουσιασμός ἐκφαίνεται ἐν τῇ ἱκανῇ καὶ ὀσημέρῳ πλουτιζομένῃ φιλολογίᾳ. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι δι' αὐτῶν οὐ μόνον νέον κεφάλαιον προστίθεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀνατολικῶν πολιτισμῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἀναθεωροῦνται, εἰδικώτερον δὲ εὐρύνεται ὁ ὄριζων τῆς ἐρμηνείας τῆς Βίβλου.

Ἡ διαπραγμάτευσις καὶ ἡ ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐξέτασις τῶν εὐρημάτων τούτων σκοποῦνται καὶ διὰ τῆς παρούσης μελέτης, ἥτις καθίσταται ἀναγκαία, ἐφ' ὅσον οὐδὲν κατ' οὐσίαν ἔχει γραφῇ παρ' ἡμῖν περὶ τούτων. Πρὸς τοῦτο, βοηθούμενος σταθερῶς ὑπὸ τῶν ἔργων τῶν εἰδικῶν ἐπὶ τοῦ θέματος ἐρευνητῶν, ἐκθέτω συστηματικῶς ὅ,τι ἡ περὶ τὰς πηγὰς ἀναστροφῆ μου ἐπέτρεψε νὰ ἀντιληφθῶ καὶ ἀξιολογήσω. Οὕτω τῇ εἰσαγωγῇ, ἐν ἣ σημειοῦνται τινὰ περὶ τῶν πρὸς τὴν Βίβλον σχετιζομένων ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων καὶ δὴ τῶν ἐπιγεγραμμένων, ἔπονται τέσσαρα κεφάλαια, τὰ ὁποῖα ἀφορῶσιν εἰς τὴν διὰ τῶν εὐρημάτων τῆς Ras Shamra περιγραφὴν τοῦ Οὐγαριτικοῦ πολιτισμοῦ (Ἱστορία, Φιλολογία καὶ Θερησκεία τῆς Ugarit), καὶ τὰς σχέσεις τῶν εὐρημάτων τούτων πρὸς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ τελευταῖον κεφάλαιον προϋποθέτει τὰ τρία προηγουμένα καὶ ὅτι, λόγῳ τῆς φύσεώς του, ἐπέστητα ἰδιαίτερος ἐπ' αὐτοῦ τὴν προσοχὴν μου. Γενικὰς παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα εὐρίσκει τις ἐν τῷ ἐπιλόγῳ.

Ἡ εἰς τὸ τέλος προσηρημένη βιβλιογραφία ὡς καὶ αἱ ὑποσημειώσεις μαρτυροῦσι τὸ μέγεθος τῆς εἰς ἄλλους ὑποχρεώσεώς μου, δι' ἣν εὐγνωμόνως ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας μου. Εὐχαριστῶ ὡσαύτως τῷ ἐπὶ τῆς μελέτης ταύτης ἐπιστατήσαντι καθηγητῇ κ. Β. Βέλλῳ, ὡς καὶ τοῖς λοιποῖς καθηγηταῖς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, παρ' οἷς ἐμαθῆτευσσα, ἐπὶ τῇ ἐπιδαπιλευθείῳ μοι πνευματικῇ εὐεργεσίᾳ.

1. Κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸν ἐξελληνισμὸν Παλαισινῶν τοπωνυμῶν κατὰ τοὺς Ἑλληνιστικούς χρόνους (Hauran-Ἀφρανίτις, Golan ἢ Galon-Γαυλανίτις, Hus-Ἀδοίτις καὶ ἄλλα) ἀποδίδομεν ἐφεξῆς τὸ Ugarit διὰ τοῦ Οὐγαρίτις.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ ταῖς λοιπαῖς Ἀνατολικαῖς χώραις ἀρχαιολογικαὶ ἔρευναι τῶν τελευταίων ἑκατὸν ἐτῶν ἔχουσι μεγάλως συμβάσει εἰς τὴν κατανόησιν τῶν διαφόρων φάσεων τοῦ μακροκλίονος πολιτιστικοῦ περιβάλλοντος τῆς Βίβλου. Ἡ συμβολὴ ἡμῶς αὕτη πρέπει νὰ μὴ ἐκληφθῇ τόσο ὡς ἀπόδειξις ἱστορικῶν τῆς Βίβλου δεδομένων, ὅσον ὡς ἀπλή καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔμμεσος διευκρίνισις αὐτῶν.

Ἀποδεικτικὴν τινα σπουδαιότητα ἔχουσι μόνον πολλὰ ὀλίγα εὐρήματα, ὧν ἡ σχέσις πρὸς Βιβλικὰ γεγονότα τυγχάνει ἀμέσως. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοιαύτας περιπτώσεις δὲν ἐλλείπουσιν αἱ δυσκολίαι, ἐφ' ὅσον τὰ εὐρήματα ταῦτα, ὡς προερχόμενα ἐκ χωρῶν ξένων πρὸς τὴν Παλαιστίνην, ἀναφέρονται εἰς τὰ γεγονότα ὑπὸ διάφορον ἢ ἐν τῇ Βίβλῳ προοπτικῇ. Οὕτως ἡ στήλη τοῦ Mesha (τῶν μέσων τῆς 9ης ἑκατ. π. X.), ὁ μέλας ὀβελίσκος τοῦ Shalmaneser III (859—824 π. X.), ὁ κύλινδρος (κυρ. πρῶμα) τοῦ Sennacherib (705—681 π. X.) καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τῆς Lachish (περὶ τὰ 588 π. X.) μαρτυροῦσι μὲν κατὰ σειράν τὴν κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ ἐπανάστασιν τῆς Μωάβ¹, τὴν ὑποταγὴν τοῦ Jehu εἰς τοὺς Ἀσσυρίους², τὸν κατὰ τοῦ Ἐζεκιῦ πόλεμον τῶν Ἀσσυρίων³ καὶ τὴν ἐν γένει κατάστασιν τοῦ Ἰούδα περὶ τοὺς χρόνους τῆς πτώσεως αὐτοῦ⁴, ἀλλὰ δὲν ἱστοροῦσιν ἀκριβῶς τὰ σχετικὰ Βιβλικὰ γεγονότα.

Μετὰ τῆς αὐτῆς ἁμῶς βεβαιότητος, μεθ' ἧς λέγομεν ὅτι τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν ἀναφέρονται ἀμέσως εἰς τὰ γεγονότα τῆς Βίβλου, δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι τὰ πρῶτα δὲν ἀποκλείουσι ἢ, ὡς ἄλλως θὰ ἔλεγέ τις, δὲν διαψεύδουσι τὰ τελευταῖα. Δὲν γνωρίζομεν, τοῦλάχιστον, ἀρχαιολογὸν ἄξιον τοῦ ὀνόματος, εἰς τὰ ἀξιώματα τοῦ ὁποίου ἀντιτίθεται ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος. Ἀλλ' ἐνῶ τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα δὲν ἀναφέρονται ἀμέσως οὐδ' ἀποκλείουσι τὰ ἱστορικὰ τῆς Βίβλου γεγονότα, συμβάλλουσιν οὐχ ἥττον εἰς τὴν κατανόησιν αὐτῶν. Ἐπιρρίπτουσιν ἐπ' αὐτὰ φῶς, πλαισιοῦσιν αὐτὰ, μορφοῦσι τὸ κατάλληλον περιβάλλον, ἐν τῷ ὁποίῳ ταῦτα, καὶ καθ' ὄλου ἢ Βίβλος, ἐμφανίζονται φυσικώτερον καὶ ἐπιδλητικώτερον.

1. Πρβλ. II Βασ. 1, 1. 3, 4, ἐξ. Αἱ ἐν τῇ παρουσίᾳ μελέτη παραπομπαὶ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην γίνονται κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸν κείμενον.

2. Τὸ γεγονός τοῦτο δὲν ἀναφέρεται μὲν ἐν τῇ Βίβλῳ, ὑπονοεῖται δ' ἁμῶς ἐξ ὅσον περὶ ἐπιθέσεως τοῦ βασιλέως τῆς Δαμασκοῦ Hazael κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ λέγονται ἐν II Βασ. 10, 32 ἐξ. 13, 3. Ἡ ἐπιθεσις αὕτη ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Jehu ἀπεσύρθη τῆς Συριακῆς συμμαχίας, ἐξασφαλιζόμενος δι' ὑποταγῆς εἰς τοὺς Ἀσσυρίους. Πρβλ. Robinson, H. W. The History of Israel Duckworth, 1938, σ. 88.

3. Πρβλ. II Βασ. 18, 13 ἐξ. II Χρον. 32, 1 ἐξ. Ἦσ. 36, 1 ἐξ.

4. Πρβλ. Finegan σ. 160 ἐξ. Ὅρα τὴν εἰς τὸ τέλος τῆς παρουσίης μελέτης διελιογραφίαν. Βέλλα Β. Μ. Τὰ νέα δοτράκα τῆς Λάχης. Ἀθήναι, 1939.

Ἐπάρχουσι πολλοί, οἱ ὅποιοι διστάζουσι ν' ἀποδεχθῶσι τὴν διὰ τῆς σκαπάνης διεύρυνσιν τοῦ Βιβλικοῦ ὀρίζοντος, ἐκ φόβου μήπως αὕτη παραβλάψῃ τὴν αὐθεντίαν τῆς Βίβλου. Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συμβῇ τοῦτο, ἐφ' ὅσον ἡ περὶ τὴν Βίβλον ἔρευνα διεξάγεται ἀντικειμενικῶς καὶ ἀπροκαταλήπτως; Ἄλλως τε τὰ μέχρι τοῦδε ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν δεδομένα οὐδὲν ἔμειψαν, ἀλλὰ τοῦναντίον, ἐστερέωσαν τὴν πίστιν, ἣν περὶ τῆς Βίβλου ἔχομεν, ὡς μοναδικοῦ φιλολογικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ προῖόντος. Αὕτῃ δ' ἡ ἱστορικὴ αὐτῆς ἀξιοπιστία ἔχει ὑπὲρ αὐτῆς τοὺς κρατίστους τῶν εἰδικῶν ¹.

Χάρις εἰς τὰς ἀνασκαφὰς ἔχει πλέον ἀνασκευασθῆ ἡ ἐπιχειρηματολογία τῶν περὶ τὸν Wellhausen κατὰ τῆς ἱστορικῆς ἀξιοπιστίας τῶν ἀρχαίων καὶ δὴ τῶν Πατριαρχικῶν τοῦ Ἰσραὴλ παραδόσεων. Βάσις τῆς ἐπιχειρηματολογίας ταύτης εἶχε τεθῆ ἡ προϋπόθεσις, ὅτι ἡ Γραφή, δι' ἧς καὶ μόνον ἠδύνατο αἱ ἐν λόγῳ παραδόσεις νὰ τηρηθῶσι πιστῶς, ἦτο ἄγνωστος παρ' Ἰσραηλίταις καὶ Χανααναίοις πρὸ τοῦ τέλους τῆς 2ας χιλιετ. π. Χ. ² Ἐνεπίγραφα ἡμῶς ἀρχαιολογικά εὐρήματα ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ δεικνύουσιν ὅτι ἡ γραφή, ὑπὸ διαφόρους μάλιστα ἐγχωρίους τύπους, ἦτο γνωστὴ καὶ ἐν ταῖς χώραις ταύταις ἐξ ἀμνημονεύτου χρόνου ³.

Οὕτω τριάκοντα περίπου ἀποτυπώσεις σφραγίδων ἐπὶ λαβῶν ὑδριῶν, ἀνακαλυφθεισῶν ὑπὸ τοῦ Dunand ἐν τῇ τῆς χαλκολιθικῆς ἐποχῆς νεκροταφείῳ τῆς Βύβλου, φαίνεται ὅτι ἀποτελοῦσι δείγμα εἰκονογραφικῆς προσπαθείας τοῦ τέλους τῆς 4ης χιλιετ. π. Χ. ⁴

Εὐρήματά τινα ἐπιγεγραμμένα διὰ συλλαβικοῦ τύπου γραφῆς ἀνάγονται εἰς τὰ τέλη τῆς 3ης χιλιετ. π. Χ. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἐν Βύβλῳ ὑπὸ τοῦ Dunand ἀνακαλυφθέντα ἀντικείμενα μετὰ δώδεκα ἐν ὄλῳ «Ψευδοϊερογλυφικῶν» ἐπιγραφῶν καὶ ἡ στήλη τοῦ Balu'ah (χωρίου ἐν Μωάβ), τῆς ὁποίας τὸ ἀνώτερον μέρος φέρει ἴχνη συλλαβογραφικῆς ἐπιγραφῆς πολὺ παλαιότερας τῆς ἐπὶ τῆς αὐτῆς στήλης ἀναγλύφου εἰκόνας ⁵.

1. Πρβλ. Albright, σ. 229 «Biblical historical data are accurate to an extent far surpassing the ideas of any modern critical students, who have consistently tended to err on the side of hypercriticism».

2. Πρβλ. Μπρατσιώτου Π. Ἰ. Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Ἀθήναι, 1937, σ. 75 ἐξ. καὶ 147.

3. Εἶναι ἄξιον σημειώσεως ὅτι ὁ καθηγητὴς κ. Φιλιππίδης μετὰ πολλῆς τῆς διορατικότητος ἠδύνατο καὶ πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν νεωστὶ ἐλθόντων εἰς φῶς ἐνεπιγράφων εὐρημάτων νὰ θέσῃ τὸ ἐρώτημα: «Ἄλλ' ἐὰν αἱ γραφαὶ αὗται ἐξυτηρέτουν τὰς ἀνάγκας τῆς διπλωματικῆς καὶ ἐπισήμου ἐπικοινωνίας τῶν Φοινικῶν μετὰ τῆς λοιπῆς Ἀνατολῆς, εἶναι δυνατόν νὰ μὴ κατεῖχον οἱ λαοὶ οὗτοι, πρὸ τοῦ 10ου αἰῶνος ἤδη, ἴδιον γραφικὸν σύστημα, ἰδίαν ἐθνικὴν γλῶσσαν πρὸς διατύπωσιν τῶν σκέψεων αὐτῶν κατὰ τὴν καθημερινὴν ζωὴν»; (Φιλιππίδου Α. Ἰ. Ἡ ἐξέλιξις καὶ ἡ σημερινὴ φάσις τοῦ ζητήματος τῆς προελεύσεως τοῦ Σημιτικοῦ ἀλφαβήτου. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, 1929, σ. 29).

4. Πρβλ. Albright, σ. 185.

5. Ἐνθ' ἀν. σ. 79 καὶ 186.

Πολλὰ σχετικῶς εἶναι τὰ ἐν Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ εὐρήματα ἐπιγεγραμμένα δι' ἀλφαθητικῆς γραφῆς δύο διαφόρων τύπων, γραμμικοῦ καὶ σφηνοειδοῦς¹.

Τούτων ὁ γραμμικὸς βασίζεται ἐπὶ ἀλφαθήτου, τοῦ ὁποῖου ἡ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 2ας χιλιετ. π. Χ. ἐπινόησις προϋποθέτει, ὡς ἐκ τῆς μορφῆς τῶν χαρακτῆρων αὐτοῦ, ἱερογλυφικὰ πρότυπα. Πρόκειται περὶ τοῦ οὕτω καλουμένου Φοινικικοῦ ἀλφαθήτου, ἐκ τοῦ ὁποῖου μεταξὺ ἄλλων κατάγονται τὸ Ἑβραϊκόν, τὸ Συριακόν, τὸ Ἀραβικόν, τὸ Ἀμχαρικόν καὶ τὸ Ἑλληνικόν ἀλφαθήτον.

Ὡς ἀρχαιότεροι μάρτυρες τοῦ γραμμικοῦ τύπου φέρονται τρεῖς ἐπιγραφαὶ τῆς Μέσης χαλκῆς ἐποχῆς (περίπου 2000—1500 π. Χ.), εὐρεθείσαι ἐν Παλαιστίνῃ (Gezer, Shechem καὶ Lachish). Ἔπονται αἱ περὶ τὰς 25 Σιναϊτικαὶ ἐπιγραφαί, αἱ πρῶται τῶν ὁποίων ἀνεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ Petrie (1906). Τούτων ἡ ἀνάγνωσις κατέστη δυνατὴ διὰ τοῦ ἐπιτυχοῦς ἔργου τῆς εἰς Σινᾶ ἀποστολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς California (1948), ἀνάγονται δὲ εἰς τὰ μέσα τῆς 2ας χιλιετ. π. Χ.² Τὸ μεταξὺ τῶν Σιναϊτικῶν ἐπιγραφῶν καὶ τοῦ ἡμερολογίου τῆς Gezer (τῆς 10ης ἑκατ. π. Χ.³) διάστημα γεφυροῦται δι' ἐπιγραφῶν εὐρεθεισῶν ἐν Lachish, Beth-shemesh, Βύβλω καὶ ἄλλαχού. Σημειωτέον δ' ὅτι αἱ ἐκ τοῦ ἐν τῇ Βύβλω τάφου τοῦ Ahiram προερχόμεναι ἐπιγραφαὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν 10ην καὶ οὐχὶ εἰς τὴν 13ην ἑκατ. π. Χ., ὡς πρό τινας ἐνομιζέτο⁴.

Ὡς πρὸς τὸν σφηνοειδῆ τύπον τῆς ἐν Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ ἀλφαθητικῆς γραφῆς, βασίζεται οὗτος ἐπὶ ἀλφαθήτου, τὸ ὁποῖον, ὡς δυνάμεθα ἴδωμεν μέχρι τοῦδε δεδομένων γὰρ εἴπωμεν, ἐπενοήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ πρώτου ἡμίσεως τῆς 2ας χιλιετ. π. Χ. Πρόκειται περὶ τοῦ οὕτω καλουμένου Οὐγαριτικοῦ ἀλφαθήτου, τοῦ ὁποῖου ἡ ἐπινοήσις φαίνεται ὅτι προϋποθέτει τὴν γνῶσιν τῆς Ἀκκαδικῆς σφηνοειδοῦς γραφῆς, ἂν μὴ καὶ γνωριμίαν μετὰ Αἰγυπτιακοῦ ἢ Σημιτικοῦ τινος συμφωνικοῦ ἀλφαθήτου.

Μάρτυρες τῆς σφηνοειδοῦς ἀλφαθητικῆς γραφῆς εἶναι, ἐξαιρέσει δύο ἐκ Παλαιστίνης ἱεροχειρῶν ἐπιγραφῶν ἐπὶ πλινθίνης πλακῆς (Beth shemesh) καὶ χαλκοῦ ἐγχειριδίου (Θαδῶρ)⁵, τὰ περιφραγμένα εὐρήματα τῆς Ras Shamra (ἀρχ. Ugarit), ὧν τὴν διαπραγμάτευσιν ἀναλαμβάνομεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς.

1. Πρὸς. Contenau, σ. 246 ἐξ.

2. Πρὸς. Albright, σ. 188 ἐξ.

3. ἐνθ' ἀν. σ. 132.

4. ἐνθ' ἀν. σ. 190 ἐξ. Περὶ τῆς ἄλλοτε κρατησάσης γνώμης, δεῖα Dussaud¹, σ. 15.

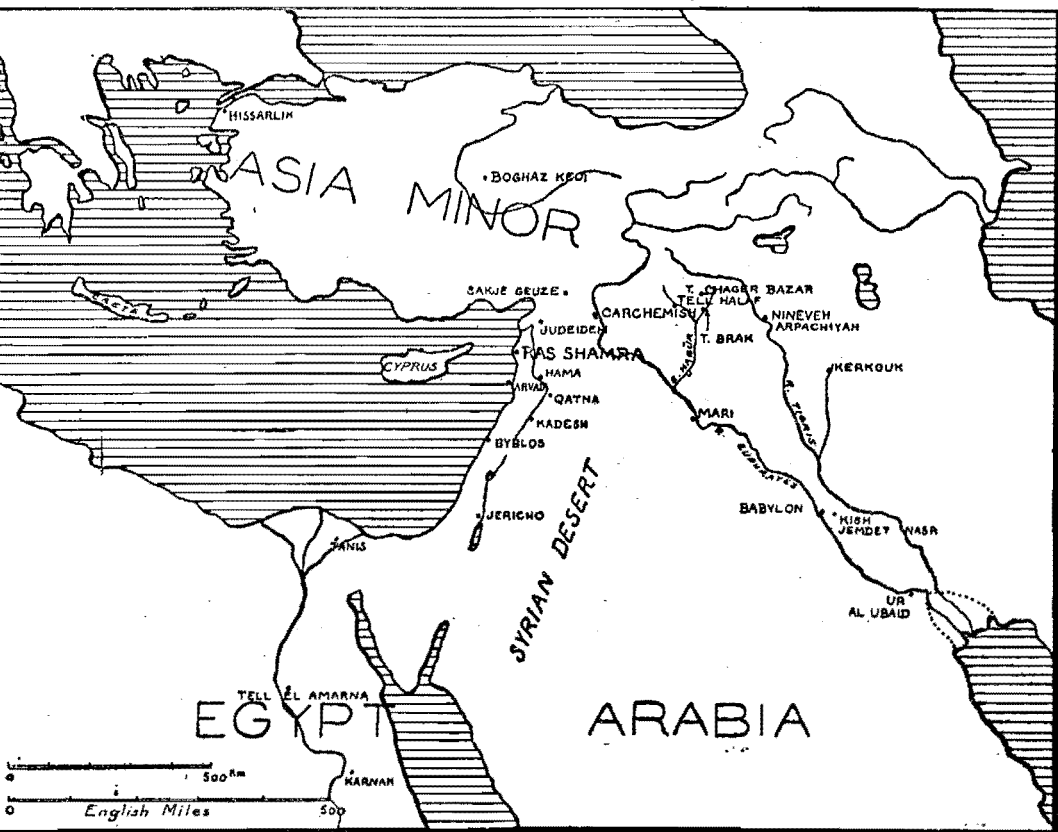
5. Πρὸς. Albright, σ. 187.

I. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ UGARIT

Οὐδὲν κατ' οὐσίαν ἦτο γνωστὸν πρὸ εἰκοσαετίας περὶ τοῦ ἐν τῇ βορείῳ Συρίᾳ ἀρχαίου βασιλείου τῆς Οὐγαρίτιδος, ἀκμάσαντος τρεῖς καὶ ἡμίσειαν χιλιετηρίδας πρὸ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Ἄπλοῖ τινες ὑπαινιγμοὶ Αἰγυπτιακῶν καὶ Χεττιτικῶν εὐρημάτων ἀναγομένων εἰς τὴν 2αν χιλιετ. π. Χ. δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ παράσχωσι ἡμῖν ἔστω καὶ στοιχειώδη γνῶσιν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Οὐγαρίτιδος¹. Χάρης ὅμως εἰς τὰς ἐν Ras Shamra ἀνασκαφὰς ἢ περὶ τὸν πολιτισμὸν τοῦτον ἀγνοία βασικῶς ἤρθη.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1930 ἔμαθε τὸ πρῶτον ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος περὶ ἀνακαλύψεως σπουδαίων εὐρημάτων ἐν τῇ ἀνασκαπτομένῃ Ras Shamra, Ἀραβικῇ τινι χωρίῳ τῆς βορείου Συρίας (εἰκ. 1), κειμένῳ περὶ τὰ ἑνδεκα χιλιόμετρα βορείως τῆς παρὰ τὴν Μεσόγειον πόλεως Λατάκια (Λαοδίκεια). Ἄπλῃ σύμπτωσις προεκάλεσε τὴν ἐπίσημον ἀνάληψιν ἀνσκαφῶν. Κατὰ τὴν

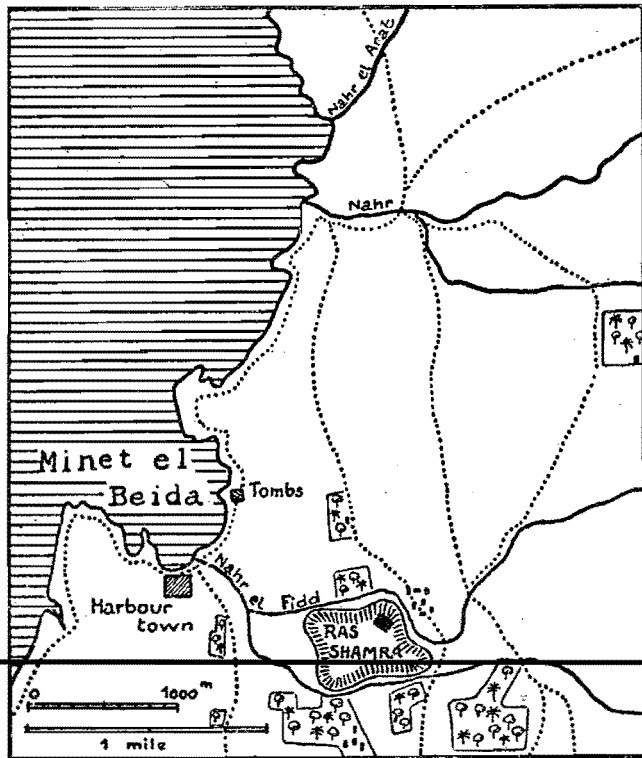
1. Πρὸλ. Dussaud¹, σ. 17 σημ. 2.

Εἰκ. 1. Χάρτης τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς.

ἀνοιξιν δηλ. τοῦ 1928 χωρικός τις ἔφερε κατὰ τύχην εἰς φῶς διὰ τοῦ ἀρό-
τρου του λιθίνας τινὰς πλάκας, αἱ ὁποῖαι, ὡς ἀργότερον ἀπεδείχθη, ἐκάλυ-
πτον ἀρχαῖον τινα τάφον τοῦ ἐπινηίου τῆς ἀρχαίας Οὐγαρίτιδος. Τὸ πρᾶγμα
ἀνεφέρθη εἰς τὰς Γαλλικὰς ἀρχὰς τῆς Βηρυτοῦ, μετ' οὗ δὲ πολὺ ὁργανώ-
θησαν ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τῆς Académie des Inscriptions et Belles Lettres.
Αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται διεξήχθησαν κατὰ τὰ ἔτη 1929—1939, εἰς ἕνδεκα ἐα-
ρινὰς ἀποστολὰς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ F. A. Schaeffer, βοηθουμένου ὑπὸ
τοῦ G. Chenet ¹.

Μέχρι τοῦ 1939 (ὅτε αἱ ἀνασκαφαὶ διεκόπησαν λόγῳ τοῦ πολέμου)
ἀνεσκάφησαν μόνον τὰ ἀνώτερα στρώματα ἐνὸς περιήτου ὄγδδου τῆς εἰς ἐξή-
κοντα καὶ πλέον στρέμματα ἀνερχομένης ἐπιφανείας τοῦ λόφου (εἰκ. 2). Μό-

Εἰκ. 2. Σχεδιάγραμμα τῆς περιοχῆς τῆς Ras Shamra.

νον εἰς ὠρισμένα σημεῖα ἢ εἰς βάθος ἐκσκαφῆ ἤχθη εἰς πέρας. Ἐκτὸς τοῦ
λόφου τῆς κυρίως Ras Shamra (=κεφαλὴ μαράθου) ἀνεσκάφη καὶ ἡ παρα-
λία τοῦ περιὶ τὰ 800 μέτρα ἀπέχοντος πρὸς δυσμὰς ἐπινηίου Minet el-Beida

1. Πρὸβλ. Contenau, σ. 19. Αἱ κατ' ἔτος περὶ τῆς προόδου τῶν ἀνασκαφῶν ἀνακοι-
νώσεις τοῦ Schaeffer ἐδημοσιεύοντο ἐν τῇ περιοδικῇ Syria.

(=δ λευκός Λιμὴν, γνωστός οὕτω καὶ παρ' ἀρχαίους Ἑλλησιν) ¹.

Ἦδη κατὰ τὴν τρίτην ἀποστολὴν (1931) ἀπεδείχθη ², ὅτι τὸ ἐκσκαπτόμενον ὕψωμα τῆς Ras Shamra περιέκλειε τὰ εἰσέπια τῆς ἀρχαίας Οὐγαρίτιδος, πρωτευούσης ποτὲ δμωνύμου περὶ αὐτὴν βασιλείου καὶ ὅτι ὁ Minet el-Beida δὲν ἦτο ἄλλος ἢ τὸ ἐπίγειον τῆς Οὐγαρίτιδος, Mina ³.

Συμφώνως πρὸς τὰ ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀνασκαφῶν δεδομένα, ἡ ἱστορία τῆς Οὐγαρίτιδος διαγράφεται ὡς ἀκολούθως.

Ἡ περὶ τὴν Οὐγαρίτιν χώρα κατωκλήθη πρὸ ἀμνημονεύτου χρόνου ὑπὸ τοῦ παλαιολιθικοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο μαρτυρεῖται ἐκ λίθινων πελέκων, τῆς Χελλαίας καὶ τῆς Ἀχιλλείου, εὐρεθέντων ἐπὶ παλαιολιθικοῦ τιγος δαπέδου παρὰ τὸν χεῖμαρρον Nahr Arab ⁴.

Ἐν αὐτῇ τῇ Ras Shamra ὁ Schaeffer διακρίνει πέντε ἀρχαιολογικά στρώματα, ὧν τὸ ἀρχαιότερον V εὐρίσκεται εἰς βάθος 16—18 μέτρων καὶ χαρακτηρίζεται ὡς νεολιθικόν, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἐκ λίθου καὶ ἐξ ὄστου ἐργαλεῖα ⁵.

Τὰ γνωρίσματα τῶν εὐρημάτων τούτων εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια χαρακτηρίζουσιν ἐν γένει τὴν νεολιθικὴν περίοδον, ἐπομένως δὲ οὐδεὶς δύναται πλέον νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν ὑπαρξίν νεολιθικοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ στρωματογραφίᾳ τῆς Συρίας. Οὐδὲν γνωρίζομεν περὶ τῶν κατοίκων τῆς Οὐγαρίτιδος κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἐκτὸς τοῦ γεγονότος, ὅτι εὐρίσκοντο εἰς ἐπαφὴν πρὸς τοὺς νεολιθικοὺς κατοίκους τῆς ἐνδον Συρίας καὶ τῆς βορείας κοιλάδος τοῦ Εὐφράτου, ἔτι δὲ καὶ πρὸς αὐτοὺς τῆς Παλαιστίνης. Τοῦτο, τοῦλάχιστον, δυνατόν νὰ συμπεράνωμεν μέσῳ ἀγγειοπλαστικῶν ἀναλογιῶν νεολιθικῶν θραυσμάτων ἀγγείων, εὐρεθέντων κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῶν Tell Chagar Bazar, Sakje Geuzi καὶ Ἱεριχώ.

Τὸ ἐπόμενον (ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω) στῶμα, ἀριθμούμενον ὡς IV, εὐρίσκεται 12-16 μέτρα ὑπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ ὕψωματος καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς 4ης χιλιετ. π. X. Ἀνήκει ἐπομένως εἰς τὴν χαλκολιθικὴν ἐποχὴν, ἣτις διήρκεσε περίπου μίαν καὶ ἡμίσειαν χιλιετηρίδα (4500—3000 π. X.) ⁶.

Τὰ εὐρεθέντα ἀντικείμενα εἶναι πάλιν ἐκ λίθου ἢ ἐξ ὄστου. Χαλκὰ τοιαῦτα δὲν εὐρέθησαν· τοῦτο ὁμῶς ὀφείλεται εἰς τὴν περιορισμένην ἀκτῖνα

1. Πρὸς. Contenau σ. 19, Dussaud¹, σ. 42.

2. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς Ugarit ἐν τῇ χώρῃ τῆς Ras Shamra εἶχε ταυτοχρόνως ὑποδειχθῆ ὑπὸ τῶν H. Forrer καὶ W. F. Albright. Πρὸς. Dussaud¹, σ. 18.

3 Πρὸς. Schaeffer³, σ. 19.

4. Ἐνθ' ἀν. σ.1. Περὶ τῶν ἐν Παλαιστίνῃ εὐρημάτων τῆς παλαιολιθικῆς ἐποχῆς, ὅρα Albright, σ. 2 ἐξ.

5. Πρὸς. Schaeffer³, σ. 1 ἐξ. Dussaud¹, σ. 18.

6. Πρὸς. Schaeffer³, σ. 2 ἐξ. Dussaud¹, σ. 18 ἐξ.

ἀνασκαφῆς εἰς τοσοῦτον θάθος. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ τέχνη τῆς κεραμεικῆς διὰ τὸ πολύχρωμον καὶ τὴν λεπτότητα τῶν ἀγγείων. Ἐκπλήσσειται τις παρατηρῶν, ὅτι τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀμιλλῶνται πρὸς τὰ περίφημα ἀγγεῖα Μινωϊκῆς καὶ Μυκηναϊκῆς τέχνης (2ας χιλιετ. π.Χ.), ἡ ὁποία ὑπὸ τοιαύτην μαρτυρίαν δὲν φαίνεται πλέον νὰ ἔχῃ ἀποκλειστικῶς τὴν ἀρχὴν αὐτῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἡ ἐπὶ τῆς τέχνης ἐπίδρασις χωρῶν ἢ πόλεων, ὡς ἡ Οὐγαρίτις, εἶναι ἐπὶ πλέον πιθανή, ἐφ' ὅσον ἠδύναντο αὐταὶ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς σταθμοὶ ἀσφαλεστέρας μεταξὺ Κρήτης καὶ Αἰγύπτου ἐπικοινωνίας. Σχέσεις στεναὶ ἐπίσης μαρτυροῦνται μεταξὺ Οὐγαρίτιδος καὶ τῶν πρὸς ἀνατολὰς χωρῶν, ὡς ἡ ὁμοίότης τῶν ἐν Tell Halaf, Carchemish, Hama, Tell Chagar Bazar καὶ Ayrachiyah εὐρεθέντων ἀγγείων δεικνύει. Οὕτω κατ' αὐτὴν τὴν προϊστορικὴν περίοδον ἡ Οὐγαρίτις εἶναι ἐν τῶν σπουδαίων κέντρων τοῦ καθ' ὄλου Ἀνατολικοῦ πολιτισμοῦ.

Ὡς πρὸς τὸ στρώμα III, τοῦτο ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς 4ης καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς 3ης χιλιετ. π.Χ.. περιέχει δὲ ἀγγεῖα ὅμοια πρὸς τὰ τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων τῶν Ayrachiyah καὶ Al-'Ubaid'.

Ἡ ἐπικοινωνία, λοιπόν, μεταξὺ Μεσοποταμίας καὶ Οὐγαρίτιδος εἶναι στενὴ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν περίοδον. Συγκρινομένη μάλιστα πρὸς τὴν προηγούμενην, ἡ περίοδος αὕτη χαρακτηρίζεται διὰ τὴν ἄμεσον καὶ ἰσχυρὰν Μεσοποταμιακὴν ἐπίδρασιν. Τὰ παράλια τῆς Συρίας ἀποτελοῦσι σταθμοὺς διὰ τὴν ἐξαγωγὴν τῶν προϊόντων τῆς Μεσοποταμίας, εἰς ἀνταλλαγὴν τῶν ὀπίσθεν διατίθενται ὑλικά πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ὅ,τι ἄλλο δὲν παράγει ἡ τελευταία. Ἡ ἀνά τὰ πλοῦσια εἰς κέδρους ὄρη περιπλάνησις τοῦ θρυλικοῦ βασιλέως τῆς Erech, Gilgamesh, συνοδευομένου ὑπὸ τοῦ πρότερον ἀνταγωνιστοῦ του Engidu, ὑποδηλοῖ ὡσάυτως τὴν ἐμπορικὴν μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν σχέσιν.

Ἐν καιρῷ ὅμως ἡ ἐμπορικὴ ὁδὸς ἐχρησιμοποιήθη, ὡς ἦτο ἐπόμενον, πρὸς κατακτητικοὺς σκοποὺς καὶ δὴ διὰ τῶν προελάσεων τῶν ἰσχυρῶν βασιλέων τῆς Ἀκκάδ, Σαργῶν καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ναράμ-Σίν. Εἶναι ἤδη βέβαιον, ὅτι διήλθον οὗτοι διὰ τῆς χώρας Ugarit, ἐφ' ὅσον ἡ ὑπὸ Σαργῶν κατακτηθεῖσα Jarimuta ἔκειτο πλησίον τῆς πόλεως Ugarit. Ἄλλ' εὐθὺς ὡς τὸ Ἀκκαδικὸν κράτος κατέρρευσε, λόγω τῶν ἀδυνάτων αὐτοῦ θεμελίων, ὑπὸ τὰ πλήγματα τῶν Gutí (περὶ τὰ 2200 π. Χ.)¹, ἡ πολιτικὴ ἰσορροπία τῶν πέριξ αὐτοῦ χωρῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ Οὐγαρίτις, διεσαλεύθη καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ οἰκονομικὴ αὐτῶν κατάστασις ἐπεδεινώθη. Ἡ κατάπτωσις δ' αὕτη μαρτυρεῖται ἐκ τῆς κακῆς ποιότητος τῶν εὐρημάτων τῆς ἀνωτέρας ζώνης τοῦ τρίτου στρώματος, τὰ κεραμεικὰ θραύσματα τῆς ὁποίας μετὰ δυσκολίας ὑπερπεροῦσιν ἐκεῖνων τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς.

1. Πρβλ. Schaeffer¹, σ. 5 ἔξ. Dussaud¹, σ. 19 ἔξ.

2. Πρβλ. Finegan σ. 41.

Ἡ ἐκ τῆς μεταναστεύσεως τῶν λαῶν προκληθεῖσα σύγχυσις ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς Αἰγύπτου, ἢ ὅποια ὄχι μόνον ἀπώλεσεν ὅσῃ ἐπιρροὴν εἶχεν ἐπὶ τῆς Συρίας καὶ τῆς Παλαιστίνης, ἀλλὰ καὶ ἐδυθίσθη ἢ ἰδίᾳ εἰς σκοτεινὴν δύο αἰώνων περίοδον ἀναρχίας. Τί παραλλήλως συνέβη ἐν Οὐγαρίτιδι δὲν γνωρίζομεν· γεγονός δὲ μὴ εἶναι, ὅτι ἡ Οὐγαρίτις κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐδοκιμάσθη σοβαρῶς καὶ ὅτι πρὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Ἀμορραίων εἰς τὴν Μεσοποταμίαν¹ καὶ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Μέσου βασιλείου ἐν Αἰγύπτῳ (ἀμφοτέρων περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 2ας χιλιετ. π. X.)² δὲν ἐπανεῦρε τὸν εἰρηνικὸν βίον. Ἐκ τῆς ὁμοιότητος πρὸς τούτους ἀγγείων τῆς ἀνωτέρας ζώνης τοῦ στρώματος III τῆς Ras Shamra πρὸς Χαναανιτικὰ τῆς Παλαιστίνης δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην (τέλη τῆς 3ης χιλιετ. π. X.) συνέβη ἢ ἐν Οὐγαρίτιδι ἐγκατάστασις τῶν Φοινίκων, οἱ ὅποιοι, ὡς καὶ οἱ σημιταὶ Χανααναῖοι, ἀπεσπάσθησαν τῶν πρὸς βορρᾶν μεταναστευσάντων Ἀμορραίων.

Τὸ ἐπόμενον στρώμα II ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς 2ας χιλιετ. π. X., περίοδον, καθ' ἣν τὸ ἐπικρατοῦν στοιχεῖον ἐν Οὐγαρίτιδι εἶναι Φοινικικόν³. Μεγάλαι δ' οἰκοδομαί, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξέχουσιν θέσιν κατέχουσιν οἱ ναοί, μαρτυροῦσι τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πόλεως κατὰ τὴν περίοδον ταύτην.

Τρεῖς ἐκ τῶν ναῶν ἔχουσιν ἀνασκαφῇ⁴. Ὁ εἰς ἦτο πρὸς τιμὴν τοῦ Δαγῶν, Σημιτικῆς, θεότητος ἐξ ἧς ὁ Hammurabi ἤξίου ὅτι εἶλκε τὴν καταγωγὴν καὶ ἧς ἡ λατρεία ἐπεξετάθη μέχρι Μεσοποταμίας διὰ τῆς μεταναστεύσεως τῶν Ἀμορραίων. Ὁ δεῦτερος ἦτο καθιερωμένος εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Βάαλ. Ὅτι δ' ὁ Βάαλ ἐθεωρεῖτο υἱὸς τοῦ Δαγῶν ἐξηγεῖ τὴν ὁμοιότητα, ἣτις κατὰ πάντα χαρακτηρίζει τοὺς ναοὺς τῶν δύο τούτων θεοτήτων. Ἐλατρεύετο ὑπὸ τῶν Hurri ὑπὸ τὸ ὄνομα Tesup καὶ εἶχε τὴν ἔδραν του ἐν τῇ βορείῳ Συρίᾳ, ὡς ὁ θεὸς τῆς ἀστραπῆς καὶ τῆς βροχῆς. Ὅτε οἱ σημιταὶ Χανααναῖοι εἰσέβαλον εἰς Συρίαν ὄχι μόνον παρεχώρησαν αὐτῷ θέσιν ἐν τῷ πανθέῳ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπεροχὴν αὐτῷ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους θεοὺς ἀνεγνώρισαν διὰ τῆς εἰς αὐτὸν ἀπονομῆς τοῦ ὀνόματος Βάαλ (=κύριος) καὶ τῆς κατασκευῆς εἰδώλων, τὰ ὅποια, ὡς δεικνύουσιν αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ras Shamra, ὑπερτεροῦσιν εἰς ἀριθμὸν ἐκείνων πρὸς τιμὴν ἄλλων θεοτήτων. Ὡς πρὸς τὸν τρίτον ναόν, δὲν ἔχει ἀκόμη ἐξακριβωθῆ ἢ ταυτότης τούτου. Πληρεστέρα εἰς τὸ μέλλον ἐκσκαφῇ θὰ δεῖξῃ πιθανῶς εἰς ποίαν (ἢ ποίας) θεότητα ἦτο καθιερωμένος.

1. Πρὸλ. Finegan, σ. 45.

2. Ἐνθ' ἀν. σ. 81.

3. Πρὸλ. Schaeffer³, σ. 8 ἐξ. Dussaud¹ σ. 21 ἐξ.

4. Πρὸλ. Dussaud⁴, σ. 34 ἐξ.

Ἀξιοσημείωτον τυγχάνει τὸ γεγονός, ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς περιόδου ταύτης συναντῶμεν τὸ ὄνομα Ugarit διὰ τὴν χώραν καὶ τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς. Τοῦτο μαρτυρεῖται ὑπὸ Αἰγυπτιακῶν ἐπιγραφῶν, τῶν ἐπιστολῶν τῆς Tell el-Amarna, Χεττιτικῶν πηγῶν καὶ μιᾶς ἐκ Mari (Tel Hariri) ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως τῆς Kurda, Hammurabi¹, πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Zimrilim βασιλέα τῆς Mari. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τῆς Mari, ἐν ἣ ἀναφέρεται ἐπικειμένη ἐπίσκεψις τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγαρίτιδος, ὡς καὶ σφραγιδοκίλυδροι μετὰ Ἀκκαδικῶν ὀνομάτων, εὑρεθέντες ἐν Ras Shamra, δεικνύουσι τὴν μεταξὺ Μεσοποταμίας καὶ Οὐγαρίτιδος στενὴν ἐπικοινωνίαν.

Αἱ φιλικαὶ αὗται σχέσεις ἦτο ἐπόμενον νὰ εὐνοήσωσι τὸ Φοινικικὸν ἐμπόριον, ἐν ἑκ τῶν σπουδαιότερων κέντρων τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ Οὐγαρίτις. Βιομηχανικὰ καὶ γεωργικὰ προϊόντα τῆς Συρίας καὶ ἄλλων Μεσογειακῶν χωρῶν ἀντηλλάσσοντο ἐν Οὐγαρίτιδι μετ' ἐκείνων τῶν ἐνδοασιατικῶν χωρῶν. Ἀρώματα, χρυσός, θυμιάματα, οἶνος, σίτος, κτήνη καὶ ἄλλα εἶδη ἐφέροντο ἐκ τοῦ νότου, ἵνα διατεθῶσι πρὸς προμήθειαν ξυλείας, χαλκοῦ, σπλων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἐκ τοῦ βορρᾶ².

Μετὰ τὴν πτώσιν ὅμως τῆς πρώτης δυναστείας τῆς Βαβυλώνος (περὶ τὰ μέσα τῆς 16ης ἑκατ. π.Χ.), ὀφειλομένην εἰς τὴν ἐκ τοῦ Ζάγγρου κάθοδον τῶν Κασσιτῶν³, αἱ σχέσεις τῆς Οὐγαρίτιδος μετὰ τῶν πρὸς ἀνατολὰς αὐτῆς χωρῶν χαλαροῦνται καὶ μετ' οὐ πολὺ διακόπτονται, ἔνεκα νέου μεταναστευτικοῦ κύματος, τοῦ ὁποίου μεταξὺ ἄλλων μετέσχον οἱ Χεττίται καὶ Εὐρωπαϊκὰ φύλα. Ἀντικείμενα εὑρεθέντα εἰς τάφους τῆς ἀνωτέρας ζώνης τοῦ ἐν λόγῳ στρώματος (στρεπτὰ περιλαίμια, καρφίδες μετὰ κεφαλῆς κ. ἄ.) εἶναι τὰ πρῶτα ἐξ ὀρειχάλκου τοιαῦτα, τὰ ὅποια ἔχομεν ἐκ Ras Shamra, φέρουσι δὲ χαρακτηριστὰ Εὐρωπαϊκόν, ὅμοιον πρὸς ἐκεῖνον δι' οὐ χαρακτηρίζονται καὶ τὰ εὑρεθέντα ἐν Βύβλῳ.

Αἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μεταναστεύσεις, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀπέκλεισαν τὴν πρὸς ἀνατολὰς διέξοδον, ἠπείλουν αὐτὴν τὴν Οὐγαρίτιν, ἐνέπνεον δὲ φόβον καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἣ ὁποία εἶχεν ἤδη λάβει πικρὰν πείραν ἐκ τῶν κατὰ τὰ τέλη τῆς 2ας χιλιετ. π. Χ. Ἀσιατικῶν εἰσβολῶν. Ὑπ' αὐτὰς δὲ τὰς συνθήκας ἡ Οὐγαρίτις ἐστρεφε τὴν πολιτικὴν αὐτῆς πρὸς τὴν Αἴγυπτον, τὴν μόνην δύναμιν ἱκανὴν νὰ ἐγγυηθῇ τὸν ἐλεγχον τῶν ἐμπορικῶν ὁδῶν. Ἡ Αἴγυπτος, πρὸς ἴδιον πάλιν συμφέρον ἐπιθυμοῦσα τὴν ἐπὶ τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης κηδεμονίαν, ἀπεδέχθη εὐχαρίστως τὴν συμμαχίαν. Ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Αἰγύπτου εὑρίσκετο ἡ 12η δυναστεία (1989—1776 π. Χ.), οἱ

1. Ὁρα Schaeffer³, σ. 80, σημ. 22. Ὁ ἐν λόγῳ βασιλεὺς κακῶς ταυτίζεται ὑπὸ τινων (ὡς ὑπὸ Kenyon, σ. 155) πρὸς τὸν ὁμώνυμον μέγαν βασιλέα τῆς Βαβυλώνος.

2. Πρβλ. Dussaud¹, σ. 22.

3. Πρβλ. Finegan, σ. 164.

Φαραὼ τῆς ὁποίας ἔφερον κατ' ἐναλλαγὴν τὰ ὀνόματα Amemenhet καὶ Senusret¹.

Ἡ ὑπὸ τῶν Φαραὼ τούτων κατανόησις τῆς Ἀσιατικῆς ὑποθέσεως φαίνεται ἐκ τῶν ἐν Ras Shamra σχετικῶν εὐρημάτων². Φυλακτῆριον περιδέραιον, εὐρεθὲν παρὰ τινι καθ', φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Senusret I καὶ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐν τῶν πρὸς τὴν Οὐγαρίτιν σταλέντων δώρων αὐτοῦ. Διεσώθη ἐπίσης τὸ κάτω μέρος ἀγάλματος τῆς πριγκιπίσης Chnumit, τῆς κατόπιν συζύγου τοῦ Senusret II (1906—1887 π. X.)³. Δὲν ἀποκλείεται αὕτη νὰ εἶχε Συριακὴν τὴν καταγωγὴν, ὅποτε ἡ ἐπιγαμία θὰ ὀφείλετο εἰς λόγους διπλωματικούς. Ἐχομεν δὲ μαρτυρίας ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τῆς Tell el-Amarna, ὅτι τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ἐπιγαμίας ἠγνώθη σταθερῶς ὑπὸ τῶν Φαραὼ τῆς 18ης δυναστείας.

Παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ τοῦ Βάαλ εὐρέθησαν οἱ κορμοὶ δύο Σφιγγῶν συμβολιζουσῶν τὴν παρουσίαν τοῦ καθιερώσαντος αὐτὰς Φαραὼ, Amemenhet III. Μεταξὺ δ' ἄλλων ἐξ Αἰγύπτου εὐρημάτων τῆς Ras Shamra διακρίνονται δύο ἀγάλματα, ὧν τὸ ἐν παριστᾷ γραφέα, τὸ δ' ἕτερον ἱερέα, καὶ ἡ ἐπιτάφιος στήλη τοῦ Αἰγυπτίου παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Οὐγαρίτιδος πρεσβευτοῦ, Senusret-Ankh.

Διαρκεστέρα, ἀλλ' ὀλιγώτερον αἰσθητῆ, τῆς Αἰγυπτιακῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς Οὐγαρίτιδος εἶναι ἡ Κρητικὴ τοιαύτη. Πρόκειται περὶ τῆς Μέσης Μινωϊκῆς περιόδου, ἣτις διακρίνεται διὰ τὴν λεπτότητα τῶν ἀντικειμένων τέχνης. Κρήτες ἔμποροι εἶχον ἐγκατασταθῆ ἐν Οὐγαρίτιδι καὶ γενικῶς ἐν Συρίᾳ, ὡς εἶχον καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐπώλουν τὰ ἐξόχου τέχνης ἀγγεῖα, τὰ ὅποια εὐρίσκομεν ἀλλαχοῦ τε καὶ ἐν τοῖς τάφοις τῆς Ras Shamra⁴.

Νέον ὅμως μεταναστευτικὸν κῶμα, τὸ ὁποῖον πάλιν περιελάμβανε καὶ Εὐρωπαϊκὰ φύλα, προσέβαλε τὴν ὑπὸ τὰς διενέξεις τῶν Φαραὼ τῆς 13ης δυναστείας ἐξηγνημένην Αἰγυπτὸν, ἣτις ἐν τέλει κατελήφθη ὑπὸ τῶν Hyksos (περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 17ης ἑκατ. π. X.)⁵. Ὡς πρὸς τὴν Οὐγαρίτιν, περιῆλθεν αὕτη εἰς τὴν ἐγχώριον ἐξουσίαν τῶν Hurri, οἱ ὅποιοι, ἐξ ἀντιστασιακῶν φρονημάτων κινούμενοι, ἔθραυσαν τὰ Αἰγυπτιακὰ μνημεῖα καὶ προσεπάθησαν νὰ ἐξαλείψωσι πᾶν ἴχνος τῆς μετὰ τῆς Αἰγύπτου συμμαχίας, ὠχύρωσαν δὲ

1. Πρὸλ. Finegan, σ. 81 ἐξ.

2. Αἱ ὑπὸ τὸν ἐπιτυχῆ ἔλεγχον τῆς 12ης δυναστείας ἐμπορικαὶ καὶ διπλωματικαὶ σχέσεις τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς μαρτυροῦνται ἰδίως ὑπὸ τῶν βασιλικῶν ἀρχείων τῆς Mari. Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως (σήμερον Tell Hariri) ἤρξαντο κατὰ τὸ ἔτος 1933 ὑπὸ τὴν χορήγησιν τοῦ Μουσείου τοῦ Λούβρου καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ A. Parrot. Πρὸλ. Dussaud¹, σ. 23 ἐξ. Finegan, σ. 46 ἐξ.

3. Πρὸλ. Dussaud¹, σ. 31 ἐξ.

4. Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 46 ἐξ.

5. Πρὸλ. Finegan, σ. 84.

τὴν πόλιν κυκλόθεν διὰ μεγάλου ἐπιχώματος ἐστεμμένου διὰ τείχους. Μέρος ἐπίσης τῆς πόλεως, μεταξὺ τοῦ προϊστορικοῦ ὑψώματος καὶ τοῦ τείχους, καταρκίσθη κατὰ τὴν 18ην καὶ τὴν 17ην ἑκατ. π.Χ. Αἱ οἰκίαι εἶχον κτισθῆ διὰ λίθου καὶ ἐκάστη τούτων εἶχεν ὑπὸ τὸ δάπεδον θολωτὸν νεκρικὸν θάλαμον.

Ἀνάλογον πρὸς τὴν τεταραγμένην ταύτην ἐποχὴν εἶναι καὶ τὸ εἶδος τῶν ἐν τοῖς τάφοις εὐρημάτων. Οὕτω τὰ πολεμικὰ ὄπλα (ξίφη, πελέκεις καὶ δόρατα) ἀφθονοῦσι, πλάκες δὲ χαλκοῦ ἔχουσι χρησιμεύσει ὡς θώρακες. Τὰ παρὰ τὴν θάσιν τῆς λεπίδος τοῦ ξίφους ἐκφυόμενα κέρατα προδίδουσι Μυκηναϊκὴν ἐπίδρασιν. Ἀγγεῖα Μινωϊκῆς μὲν τέχνης, ἀλλ' ἐγγχωρίου παραγωγῆς, μαρτυροῦσιν Αἰγαιακὸν ἐν Οὐγαρίτιδι ἀποικισμὸν. Οὐχὶ σπάνια εἶναι ἐπίσης καὶ αἱ σκοτεινοῦ χρώματος ὑδρίαι, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουσιν ἐντόνως τὴν ἐποχὴν τῶν Hyksos¹.

Τέλος, τὸ παρὰ τὴν ἐπιφάνειαν στρώμα I ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν μεταξὺ τῆς 15ης καὶ τῆς 12ης ἑκατ. π.Χ. περίοδον².

Μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Hyksos ἐξ Αἰγύπτου (περὶ τὰ 1570 π.Χ.)³, ἡ μεταξὺ Συρίας καὶ Αἰγύπτου ἐπικοινωνία ἀποκατεστάθη. Ταύτην μάλιστα τὴν φορὰν ἢ μετὰ τῆς Συρίας συμμαχία ἐπλαισιῶθη ὑπὸ τῶν μέχρι αὐτοῦ τοῦ Εὐφράτου κατακτήσεων τοῦ Thothemes I, ἑνὸς τῶν πρώτων Φαραῶ τῆς ἰσχυρᾶς 18ης δυναστείας (1570—1150 π.Χ.)⁴. Πρὸς εὐχερέστερον δ' ἐφοδισμὸν τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ στρατευμάτων, μεταφορὰν εἰς Αἴγυπτον δούλων ἐκ Συρίας καὶ Παλαιστίνης καὶ ἐμπορικὰς ἐν γένει συναλλαγὰς, παρέστη ἀνάγκη, ὅπως χρησιμοποιοιθῶσιν οἱ Συριακοὶ λιμένες, ἐν οἷς καὶ ὁ τῆς Οὐγαρίτιδος, ὁ καὶ καλῶτερος τούτων. Ἐπιγραφή τις ἐπὶ ἀναθηματικῆς στήλης τῶν χρόνων τοῦ Amenhotep II (1447—1420 π.Χ.) εὐρεθείσης ἐν Karnak, ἀναφέρει ὅτι ἢ ἐν Οὐγαρίτιδι Αἰγυπτιακὴ φρουρὰ διεσώθη ἔκ τινος ἐξεγέρσεως, ἣτις πιθανώτατα ὑπεκινήθη ὑπὸ τῶν Hurri.

Hurri καὶ Mittani φαίνεται ὅτι εἶναι συγγενεῖς λαοὶ καὶ ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἔχουσι συμπράξει κατὰ τῆς Αἰγύπτου⁵. Ἐπανεστάτησαν καὶ ἠττήθησαν ἐπανελημμένως ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, μέχρις οὗ ἡ ἐμφάνισις τοῦ κοινοῦ ἀπὸ βορρᾶ ἔχθροῦ, τῶν Hatti, μετέστρεψε τὴν ἔχθραν εἰς φιλίαν, καλλιεργηθεῖσαν μάλιστα ἐπὶ τὸ ἀσφαλέστερον καὶ δι' ἐπιγαμίας. Ἡ ἐπὶ τῆς Οὐγαρίτιδος διπλῆ κηδεμονία διήρκεσε μέχρι τοῦ 1380, ἔτε οἱ Mittani ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Hatti, καί, κατ' ἀκολουθίαν, ἡ Οὐγαρίτις περιήλθεν ὑπὸ ἀποκλειστικὴν Αἰγυπτιακὴν ἐπιρροήν.

1. Πρὸς Albright, σ. 94 ἐξ.

2. Πρὸς Schaeffer³, σ. 14 ἐξ. Dussaud⁴, σ. 24 ἐξ.

3. Πρὸς Finegan, σ. 87 ἐξ.

4. Ἐνθ' ἀν.

5. Ὅρα Kenyon, σ. 146 καὶ 155. Πρὸς Dussaud⁴ σ. 29, σημ. 1 Barton, σ. 86 ἐξ.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους (ἀρχαί τῆς 14ης ἑκατ. π. Χ.)¹ ἤκμασεν ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγαρίτιδος, Niqmed (Niqmd), εἰς τὴν φροντίδα τοῦ ὁποίου ὀφείλεται ἡ συλλογὴ τῶν μυθολογικῶν τῆς Οὐγαρίτιδος κειμένων². Ὁ τίτλος τοῦ βασιλέως τούτου εἶναι «βασιλεὺς τῆς Οὐγαρίτιδος, κύριος τῆς Yrgb καὶ αὐθέντης τοῦ Sermin»³.

Ἡ ἐξακρίβωσις τῶν Yrgb καὶ Srmin δὲν ἔχει μέχρι τοῦδε ἐπιτευχθῆ. Ἐρευνηταί τινες σχετίζουσι τὸ Srmin πρὸς τὸ ὄνομα Σαλαμίς (πόλις τῆς Κύπρου), ἄλλοι πρὸς τὸ Sermin (ἕκτασις τις, περὶ τὰ 120 χιλιόμετρα ΒΑ τῆς Ras Shamra)⁴ καὶ ἄλλοι πρὸς τὸ ἀπροσδιόριστον ἔτι Ἀκκαδικὸν Surmenu (= γῆ κυπαρίσσω), τὸ ὁποῖον εὐνοεῖ ἡ μαρτυρία τῶν ἐπιστολῶν τῆς Tell el-Amarna, καθ' ἣν ἡ Οὐγαρίτις ἤσκει ἐμπόριον ξυλείας⁵.

Ὡς πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως, μέχρι τινὸς ἐπιστεύετο, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι Σημιτικόν, ἀλλ' Ἰνδοευρωπαϊκόν. Οὕτως οἱ Hrozný καὶ Dhorme ἐσχέτισαν αὐτὸ πρὸς τὸ Ἰωνικὸν Νικομήδαι, ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη δὲν εὗρεν ἀποδοχὴν, δεδομένου ὅτι ἡ ἐν Οὐγαρίτιδι ἐπικράτησις τοῦ Ἑλληνικοῦ (Μυκηναϊκοῦ) στοιχείου λαμβάνει χώραν ἀπὸ τῶν μέσων τῆς 14ης ἑκατ. π. Χ. Χεττιτικὴ ἀφ' ἑτέρου τοῦ ὀνόματος παραγωγὴ ἢ, ὡς ἄλλως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, Χεττιτικὴ καταγωγὴ τοῦ βασιλέως Niqmed ἀπεκλείσθη διὰ τὸν σοβαρὸν λόγον, ὅτι αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ras Shamra δὲν ἔφερον εἰς φῶς προϊόντα Χεττιτικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀπέμενε λοιπὸν πιθανὴ ἢ περιπτώσις, ὅτι τὸ ὄνομα εἶναι Χουρριτικὸν ἢ Μιττανικὸν ἢ Σουβαρικόν⁶, μέχρις οὗ ὁ γνωστὸς ἀσσυριολόγος G. Dossin ἀνέτρεψε τὴν ὄλην ὑπόθεσιν, ἀποδείξας τὴν Σημιτικὴν ἐτυμολογίαν τούτου (Niqmed=Niqme-Had, «ὁ Hadad ἐκδικεῖται»)⁷.

Χρυσοῦν τι κύπελλον μετὰ παραστάσεως κυνηγίου⁸ φαίνεται ὅτι προέρχεται ἐξ αὐτῆς τῆς περιόδου καὶ ὅτι ὁ εἰκονιζόμενος ἐπ' αὐτοῦ κυνηγὸς εἶναι ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγαρίτιδος, Niqmed. Τὸ κράτος τοῦ βασιλέως τούτου ἐφθανε πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τῆς ἐρήμου, ὡς ἐμμέσως μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ κυπέλλου παρισταμένου κυνηγίου δορκάδων καὶ ἀγρίων ταύρων, προϋποθέτοντος, φυσικῶς, ἀνοικτὴν πρὸς τὴν ἔρημον ἑκτασιν.

1. Ὁ προσδιορισμὸς οὗτος βασίζεται ἐπὶ τινος καταλόγου δώρων (δρα τὸ περὶ τῆς Φιλολογίας τῆς Ugarit κεφάλαιον), ἐν ᾧ ὁ Niqmed φέρεται σύγχρονος τῷ Suppiluliuma βασιλεὶ τῶν Hatti, περὶ τοῦ ὁποίου γνωρίζομεν ὅτι εἶναι σύγχρονος τοῖς Φαραῶ Amenophis III (1405—1370 π. Χ.) καὶ Amenophis IV (1370—1352).

2. Πρὸς. Dussaud¹ σ. 38 ἐξ.

3. Gordon², σ. 49 (62 : 56—57).

4. Πρὸς. Dussaud¹, σ. 40.

5. Πρὸς. Schaeffer³, σ. 33.

6. Οὕτω παρὰ Schaeffer³, ἐνθ' ἀν. Ὡς πρὸς τὸν πολιτισμὸν τῶν Subartu, εἶναι οὗτος γνωστὸς εἰς ἡμᾶς κυρίως ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ ἐν τῇ βορείῳ Μεσοποταμίᾳ Tell Halaf. Πρὸς. Kenyon, σ. 151 ἐξ. Finegan, σ. 14 ἐξ.

7. Ὅρα Dossin, G. Niqmad et Niqme-Had, ἐν Syria, 1939 σ. 169 ἐξ.

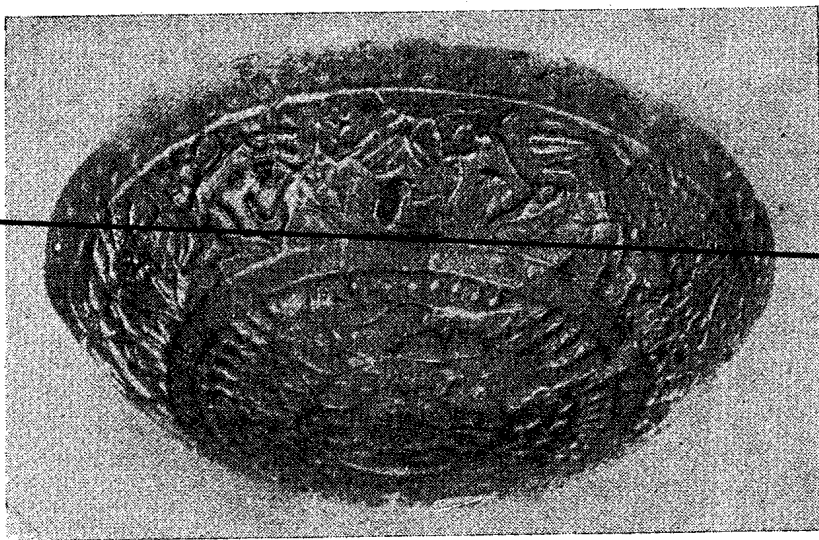
8. Ὅρα περὶ τούτου κατωτέρω, σ. 132 ἐξ.

Ἡ ζώνη τοῦ στρώματος, ἡ ὁποία ἀντιστοιχεῖ πρὸς τοὺς χρόνους τούτους, μαρτυρεῖ τὴν ὑπὸ τῆς Οὐγαρίτιδος ἐπιτευχθεῖσαν ἀκμὴν. Φαίνεται δ' ὅτι ἡ ἀκμὴ αὕτη ὑπερέχει πάσης ἄλλης ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Οὐγαρίτιδος. Τοῦτο ἀσφαλῶς ἀφείλεται εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου τῆς Οὐγαρίτιδος, ὡς εὐρισκομένης ἐν τῇ σφαιρᾷ τῆς Αἰγυπτιακῆς ἐπικρατείας. Ἡ πόλις Οὐγαρίτις ἐπυκνώθη καὶ ἐπεξετάθη θάσει ἐπιμελοῦς ῥυμοτομίας, διοχετευτικοῦ συστήματος καὶ ἀνέτων μέσων καθαριότητος καὶ διαμονῆς, τὰ ὁποῖα κινουοῖσι καὶ σήμερον τὸν θαυμασμόν. Ἐκάστη οἰκία εἶχεν ἴδιον νεκρικὸν θάλαμον καὶ ἴδιον φρέαρ καὶ σκάφας. Παρὰ τὸν ὄρμον τῆς πόλεως (σήμερον Minet el-Beida) ἀνηγέρθη, ὑπὸ τὸ ὄνομα Mina, λιμενικὸς συνοικισμὸς, τοῦ ὁποίου τοὺς τάφους, τὰς οἰκίας καὶ τὰς ἀποθήκας ἀνεκάλυψαν αἱ ἀνασκαφαί.

Ἡ Αἰγυπτιακὴ ἐπίδρασις ἔχει ἀφήσει, ὡς εἶναι φυσικόν, τὰ ἴχνη τῆς ἐπὶ τῆς τέχνης, ἐκδηλουμένη διὰ τῶν ἀντικειμένων τῆς περιόδου ταύτης. Ὅ,τι ὅμως πρέπει νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα εἶναι δύο ἄλλαι ἐπιδράσεις, ἡ Χουρριτική καὶ ἡ Μυκηναϊκή. Ἡ Χουρριτικὴ ἐπίδρασις μαρτυρεῖται κυρίως τὸ μὲν ὑπὸ ἱεροτελεστικοῦ τινος πελέκεως, ὁ ὁποῖος δικαίως θεωρεῖται «ὡς ἐν τῶν καλυτέρων ὄπλων, τὰ ὁποῖα παρήγαγεν ἡ ἀρχαία Ἀνατολή»¹, τὸ δὲ ὑπὸ τῶν διγλώσσων λεξιλογίων, εἰς τὴν Σουμερικὴν καὶ τὴν Χουρριτικὴν.

Ἄφθονα εἶναι τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦσι Κρητικὴν, Κυπριακὴν καί, γενικώτερον, Μυκηναϊκὴν ἐπίδρασιν. Αὐτοὶ οἱ τάφοι εἶναι ἐκτισμένοι κατὰ πρότυπον Κρητικόν. Ὡραῖόν τι ἀγγεῖον, ῥυτόν, φέρον παραστάσεις πολυπόδων, καὶ κύπελλα μετὰ ἀναγλύφων γυναικείων κεφαλῶν εἶναι ὅμοια πρὸς τὰ εὐρεθέντα ἐν Κρήτῃ. Κύπελλον δὲ τι (εἶχ. 3) καὶ πινάκιον

¹ I. Schaeffer², σ. 16.

Εἶκ. 3. Χρυσὸν κύπελλον.

(εἰκ. 4), ἀμφότερα ἐκ χρυσοῦ, συνδυάζουσι ἐγχώρια χαρακτηριστικά μετὰ Αἰγυπτιακῶν καὶ Μυκηναϊκῶν τοιούτων¹. Ἐξίς προσοχῆς εἶναι ἡ ὁμοιότης

Εἰκ. 4. Χρυσὸν πινάκιον.

τῆς διακοσμήσεως τοῦ κυπέλλου πρὸς ἐκείνην, ἣν φέρει ἡ διὰ χρυσοῦ ἐνδεδυμένη λαβὴ ξίφους ἐκ τῆς ἐν Κρήτῃ Ζαφὲρ Παπούρα².

Ἡ μετὰ τῆς Κύπρου ἐμπορικὴ ἐπικοινωνία μαρτυρεῖται ὑπὸ πλήθους Κυπριακῶν δοχείων πληρωθέντων ποτὲ δι' ἀρωματικῶν ἐλαίων. Ταῦτα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα παρουσιάζουσι τὴν Οὐγαρίτιν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ κέντρον κοσμητικῶν εἰδῶν. Οἱ τεχνῖται αὐτῆς ἠδύναντο πλέον νὰ ἀντιγράψωσι τὴν τέχνην ἄλλων λαῶν καὶ νὰ προσθέτωσι τὴν ἐγχώριον αὐτῶν πρωτοτυπίαν.

1. Πρὸς. Dussaud¹, σ. 47 ἐξ.

2. Πρὸς. Schaeffer², σ. 20 ἐξ.

᾽Ορειχαλκίνη μορφή ἱέρακος μετὰ πτερώγων ἐπενδεδυμένων διὰ χρυσοῦ δεικνύει τὴν οἰκειότητα τῶν τεχνιτῶν τῆς Οὐγαρίτιδος μετὰ τῆς Αἰγυπτιακῆς τέχνης. Περαιτέρω, ἀνάγλυφος ἐπὶ ἐλεφαντοστοῦ μορφή τῆς «Ποτύλας θηρῶν», θεᾶς τῆς γονιμότητος¹, χαρακτηρίζεται ὡς προῖον Συρομυκηναϊκῆς τέχνης, ἀναπτυχθεῖσης ὑπὸ Οὐγαριτικῆς σχολῆς. Τοῦτο δικαίως ἀναγκάζει τὸν Schaeffer νὰ προτείνῃ ὅτι οἱ Keftiu, οἱ ὁποῖοι ἐμφανίζονται εἰς Αἰγυπτιακὰς εἰκόνας τῆς 18ης δυναστείας, ἀνήκουσιν εἰς Αἰγαιομυκηναϊκὴν ἐκ μέρους τῆς Οὐγαρίτιδος ἀποστολῆν πρὸς τὸν Φαραῶ καὶ οὐχὶ εἰς τοιαύτην ἐκ μέρους τῆς Κρήτης, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει, ὅτι οὗτοι ἴστανται μεταξὺ τῶν ἐκ Retenu (βορείου Συρίας) πρέσβων, καὶ ὅτι τὰ ὑπ' αὐτῶν προσφερόμενα δῶρα (ῥυτὰ καὶ ἄλλα δοχεῖα) φέρουσι χαρακτῆρα Αἰγαιοσυριακόν².

Ἡ ἐπίζηλος ἁμως εὐδαιμονία τῆς Οὐγαρίτιδος προωρίσθη εἰς καταστροφὴν, διότι περὶ τὰ μέσα τῆς 14ης ἑκατ. π. Χ. ἡ πόλις καὶ τὸ ἐπίγειον αὐτῆς κατεστράφησαν ὑπὸ σεισμοῦ, μεθ' ὃν ὅτι δὲν ἐκαλύφθη ὑπὸ ὑδάτων κατηνάλωθη ὑπὸ πυρός³. Ἡ καταστροφὴ τῆς Οὐγαρίτιδος καὶ ἡ ἐν γένει πολιτικὴ αὐτῆς κατάστασις διαγράφεται ἐν ἐπιστολῇ τοῦ βασιλέως τῆς Τύρου Abimilki πρὸς τὸν Φαραῶ Amenhotep IV. Ταύτην τὴν φορὰν ἡ Οὐγαρίτις ἀπειλεῖται ὑπὸ τῶν Hatti, οἱ ὁποῖοι, καίτοι, ὡς ἡ αὐτὴ ἐπιστολὴ μαρτυρεῖ, δὲν εὐρίσκονται ἐκεῖ κατὰ τὴν καταστροφὴν, δὲν θραδύνουσι νὰ ἐμφανισθῶσιν. Ἐξ ἐπιστολῆς αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγαρίτιδος καὶ ἄλλης τοῦ βασιλέως τῆς Gubla, μανθάνομεν ὅτι ἡ Οὐγαρίτις ἐγένετο φόρου ὑποτελὴς εἰς τοὺς Hatti⁴. Πλήρης ὑποταγὴ δὲν μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν ἀνασκαφῶν. Ἡ κατὰ τὴν μάχην παρὰ τὸ Kadesh συμπάρτασις τῶν Οὐγαριτῶν μετὰ τῶν Hatti πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων ἐπιβληθεῖσα συμμαχία⁵. Ἡ λανθάνουσα, ἄλλως τε, πρὸς τὴν Αἴγυπτον σχέσις ἐγένετο κοί πάλιν ἐνεργὸς μετὰ τὴν μάχην τοῦ παρὰ τὸν Ὀρόντην Kadesh (περὶ τὰ 1297 π. Χ.), δοθεισῶν μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Hatti ὑπὸ τοὺς Rameses II καὶ Muwatallu.

Ἡ ἐπαναστάσις αὕτη τῶν σχέσεων μεταξὺ Οὐγαρίτιδος καὶ Αἰγύπτου μαρτυρεῖται ὑπὸ Αἰγυπτιακῆς στήλης, τὰ θραύσματα τῆς ὁποίας εὐρέθησαν

1. Πρὸλ. Dussaud¹, σ. 61 ἐξ., ὅστις θεωρεῖ τὸ ἐν λόγῳ ἀνάγλυφον ὡς ἔχον τὴν πρόλευσιν Μυκηναϊκὴν.

2. Πρὸλ. Schaeffer², σ. 21 ἐξ.

3. Ἐνθ' ἂν. σ. 22 ἐξ.

4. Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Χεττιτικοῦ πολιτισμοῦ ἐπέτευχθη κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους διὰ τῆς ὑπὸ τῶν W. Wright καὶ A. H. Sayce μελέτης (1884) τῶν ἀπὸ τὴν Μι-κράν Ἀσίαν ἐγκατεσπαρμένων Χεττιτικῶν μνημείων καὶ τῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ H. Winckler ἀνασκαφῶν (1906 καὶ ἐντεῦθεν) παρὰ τὸ χωρίον Boghaz-Keui, περὶ τὰ 90 μίλια ἀνατολικῶς τῆς Ἀγκύρας. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας εὐρεθέντων κειμένων τῆς Χεττιτικῆς γλώσσης ὀφείλεται εἰς τὸν Βοηθὸν F. Hrozny (Die Sprache der Hethiter, 1917). Πρὸλ. Barton, σ. 84 ἐξ. Finegan, σ. 165 ἐξ. Kenyon, σ. 81 ἐξ.

5. Ὅρα Schaeffer³, σ. 24. Πρὸλ. Dussaud¹, σ. 30.

ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ ναοῦ τοῦ Βάαλ. Ἡ στήλη ἀφιερῶται τῷ Βάαλ ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτίου πρεσβευτοῦ Mami¹. Ὅτι πάλιν ἡ Οὐγαρίτις δὲν ἦτο πλέον ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν Hatti φαίνεται ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως αὐτῶν Hattusil II πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Βαβυλώνας, ὁμολογοῦντος, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ καταδιώξῃ τοὺς φονεῖς ἐμπόρων μεταχαινόντων εἰς Οὐγαρίτιν ἐκ Βαβυλώνας, ἐφ' ὅσον ἡ χώρα τοῦ ἐγκλήματος δὲν εἶναι ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του.

Ἡ Αἰγυπτιακὴ κηδεμονία ἐπὶ τῆς Οὐγαρίτιδος παρέσχεν αὐτῇ διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν εὐκαιρίαν νὰ εὐημερήσῃ καὶ ἀναδειχθῆ σπουδαῖον ἐμπορικὸν κέντρον. Τοῦτο φαίνεται ἐκ τῶν μεγάλων καὶ καλῶς ἐφωδιασμένων, ἐν πολλοῖς δ' ὅμως πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν συληθέντων, θολωτῶν τάφων τῆς περιόδου ταύτης. Οἱ τάφοι οὗτοι, ὡς τὰ ἐξ αὐτῶν κρανία δεικνύουσι δὲν ἀνήκουσιν εἰς Σημίτας, ἀλλ' εἰς πλουσίους τῆς ἐν Οὐγαρίτιδι Αἰγυπτιακῆς ἀποικίας, ἡ ὁποία κατὰ τὸν μεταξὺ Χετιτῶν καὶ Αἰγυπτίων πόλεμον εὗρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπεκταθῆ καὶ νὰ ἐκτοπίσῃ τὸν ἐγχώριον πολιτισμόν, ἀντικαταστήσασα τοῦτον διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς Μυκηναϊκοῦ τοιοῦτου.

Δείγματα καθαρᾶς Μυκηναϊκῆς τέχνης εἶναι τὰ ἐκ τῆς περιόδου ταύτης εὐρήματα, καὶ δὴ κοσμήματα, πλάστριγγες καὶ σταθμά. Τὰ τελευταῖα, ἐνίοτε ὑπὸ μορφὴν ζφύου ἢ ἀνθρώπου, εἶναι κατασκευασμένα θάσει διαιρέσεως τῆς μνάς εἴτε εἰς ἐξήκοντα εἴτε εἰς πενήκοντα σίκλους.

Κατὰ τὰ τέλη ὅμως τῆς 13ης ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς 12ης ἑκατ. π.Χ., ὅπερ σημαίνει πέρας τῆς ἐποχῆς τοῦ χαλκοῦ καὶ ἀρχὰς τῆς τοῦ σιδήρου, ἐπιδρομαί¹ ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ἐπέφεραν ὀριστικῶς τὸ τέλος τῆς Οὐγαρίτιδος². Πρόκειται περὶ τῆς καθόδου τῶν ὑπὸ τῶν Αἰγυπτιακῶν κειμένων καλουμένων «λαῶν τῆς θαλάσσης», οἱ ὅποιοι ἠπειλήσαν τὴν Αἴγυπτον, ἀλλ' ἠττήθησαν (περὶ τὰ 1190 π. Χ) ὑπὸ Rameses III ἐν Ἀμώρ (μεταξὺ Δαμασκοῦ καὶ Βηρυτοῦ). Τούτων οἱ Pulesati ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ παράλια τῆς ἐξ αὐτῶν κληθείσης Παλαιστίνης καὶ ἐγένοντο αἱ Φιλισταῖοι τῆς Βίβλου³.

Οἱ ἐπιδρομαεῖς ἐκτὸς τῆς καταστροφῆς δὲν ἄφησαν ἐν Οὐγαρίτιδι ἰδιόν τι, ὅπερ σημαίνει ὅτι σκοπὸς αὐτῶν ἦτο νὰ προχωρήσουν πρὸς νότον. Ἡ μέχρις Ἀρβάδ προέλασις τοῦ Tiglath Pileser I κατὰ τὰ τέλη τῆς 12ης ἑκατ. π.Χ. δὲν μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν ἐν Ras Shamra εὐρημάτων. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ ἠρειπωμένη πόλις Ugarit δὲν εἴλκυσε τὸν Ἀσσύριον βασιλέα⁴. Ἀνασκαφαὶ παρὰ τὴν Ἐγκώμην τῆς Κύπρου, ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς Ras Shamra, ἔφεραν εἰς φῶς τάφους καὶ κτερίσματα, τὰ ὅποια μαρτυροῦσιν ἐπιβίωσιν τοῦ Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ τῆς Οὐγαρίτιδος. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι

1. Πρβλ. Dussaud¹, σ. 32 καὶ 35.

2. Πρβλ. Schaeffer², σ. 27 ἐξ. Dussaud¹, σ. 31.

3. Πρβλ. Finegan, σ. 108 ἐξ. Kenyon, σ. 102 ἐξ.

4. Πρβλ. Dussaud¹, σ. 31.

πολλοὶ τῶν προβλεψάντων τὴν καταστροφὴν ἢ τῶν διαφυγόντων αὐτὴν ἐζήτησαν καταφύγιον εἰς τὴν ἀπέναντι Κυπριακὴν ἀκτὴν¹.

Αἱ μέχρι τοῦδε ἀνασκαφαὶ ἐν Ras Shamra δὲν ἔχουσι νὰ παρουσιάσωσι εὐρημὰ τι ἐκ τῶν δύο αἰώνων μετὰ τὴν καταστροφὴν. Πόρπαι τινὲς δὲν δύνανται νὰ χρονολογηθῶσι πέραν τοῦ 1000 π. Χ. Ἄλλα τινὰ ἀντικείμενα, ὡς πόρπαι, αἰχμαὶ δοράτων καὶ ἀγγεῖα, εὐρεθέντα ἐν σαρκοφάγοις μικροῦ τινοῦ νεκροταφείου, δεικνύουσιν ὅτι τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ λόφου κατῴκηθη κατὰ τὰς 7ην καὶ 6ην ἑκατ. π. Χ. Κατὰ τὴν 6ην ἑκατ. π. Χ. Ἑλληνες προσωρμίσθησαν εἰς Οὐγαρίτιν, τὸ ἐπίγειον τῆς ὁποίας ἐκάλεσαν Λευκὸν Λιμένα². Ἑλληνικά τινὰ νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην.

Κατὰ τὸ τέλος τῆς 5ης ἑκατ. π. Χ. ἡ περιοχὴ τῆς Οὐγαρίτιδος συμπεριελήφθη εἰς τὴν 5ην Περσικὴν σατραπείαν, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα ὑπῆρξεν ἡ Λαοδίχεια (σημ. Latakia). Ἑλληνιστικαὶ τινες σαρκοφάγοι ἀνήκουσιν εἰς τὸ τέλος τῆς 4ης ἑκατ. π. Χ. Νομίσματα Ρωμαϊκά, Ἀραβικὰ καὶ Τουρκικὰ εὐρέθησαν ἐν τῇ παρὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἀνωτέρα ζώνῃ τοῦ στρώματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀνασκαφῶν εὐρίσκοντο ἀγροικίαι Ἀλαουϊτῶν³.

Τοιοῦτὸ τι ἱστορικὸν σχεδιάγραμμα παρέχεται ὑπὸ τῶν μέχρι τοῦδε διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ras Shamra ἐλθόντων εἰς φῶς εὐρημάτων, τὸν πλουτισμὸν δὲ τούτου ὑπόσχεται ἢ ὑπὸ τῶν εἰδικῶν πληρεστέρα μελέτη τοῦ ὑπάρχοντος, ὡς καὶ τοῦ προστεθησομένου διὰ μελλοντικῶν ἀνασκαφῶν ἀρχαιολογικοῦ ὕλικου.

1. Πρβλ. Schaeffer⁸, σ. 28 ἐξ.

2. Οὕτως ἐν τῷ «Σταδισμοῦ ἢ Περιπέλῃ τῆς Μεγάλῃς θαλάσσης», ἔργῳ ἀγνώστου συγγραφέως, ἀναγομένῳ εἰς τὴν 1ην π. Χ. ἢ τὴν 1ην μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα καὶ ἐκδοθέντι ὑπὸ C. Müller, G.G.M. (Geographici Graeci Minores), i σ. 427. Ὁ ἐν λόγῳ ὄρος ἀπαντᾷ ἐν σ. 474, στ. 139 «Κάμφαντι δὲ τὸ ἀκρωτήριον λιμὴν ἔσφι καλούμενος «Λευκός».

3. Πρβλ. Schaeffer⁸, σ. 29 ἐξ.

II. ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΗΣ UGARIT

Μεταξὺ τῶν εὐρημάτων τῆς Ras Shamra τὰ γραπτὰ κατέχουσι τὴν σπουδαιότεραν θέσιν. Εὐρέθησαν ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων νηῶν τῆς πόλεως, τοῦ Βάαλ καὶ τοῦ Δαγών, κειμένης βιβλιοθήκης καὶ εἰναι γεγραμμένα ἐπὶ ὀπτῶν πλίνθων, αἱ ὁποῖαι λόγῳ τῆς κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν «λαῶν τῆς θαλάσσης»¹ καταρρεύσεως τῶν τοίχων, ἔχουσι πολλάκις ἀνεπανορθώτως ἀκρωτηριασθῆ ἢ συντριβῆ (εἰκ. 5). Ἡ βιβλιοθήκη παρεῖχεν ἐπίσης κατοικίαν εἰς τὸν ἀρχιερέα, εἰς τὸν ὁποῖον φέρονται ἀφιερωμένα ἱκανὰ τὸν ἀριθμὸν ὄπλα καὶ ἐργαλεῖα. Ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ ἀρχιερέως καὶ προσηρτημένη τῇ βιβλιοθήκῃ ἐλειτούργει ἱερατικὴ σχολὴ γραφέων, ἐν ἣ παραλλήλως πρὸς τὸ ἔργον τῆς συλλογῆς καὶ ἀντιγραφῆς κειμένων ἐδιδάσκοντο καὶ αἱ σπουδαιότεραι διὰ τὸν πολιτισμὸν τῆς Οὐγαρίτιδος γλώσσαι.

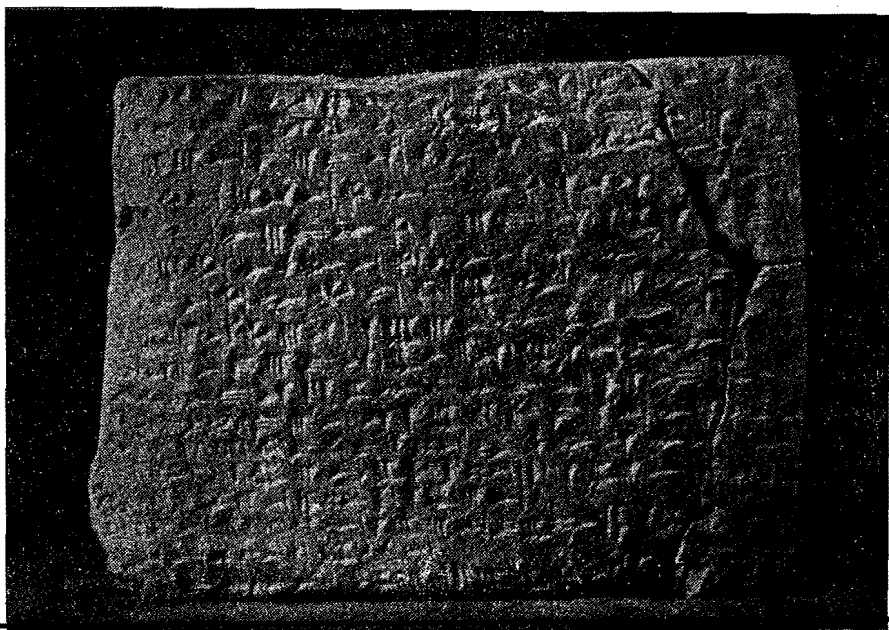
Εἰκ. 5. Ἐνεπίγραφαι πλίνθιναι πλάκες.

Τοῦτο φαίνεται ἐκ λεξιλογίων εἰς τὴν Σουμερικὴν καὶ τὴν Βαβυλωνιακὴν ἢ τὴν Σουμερικὴν καὶ ἄλλην τιὰν γλῶσσαν, ἀγνωστον μέχρι τοῦδε, χαρακτηρισζομένην δ' ὁμοῦς ὡς Χουρριτικὴν διάλεκτον. Ἐκ τῶν γλωσσῶν τούτων ἡ μὲν Σουμερικὴ παραμένει κατὰ τοὺς χρόνους τούτους (μέσα τῆς 2ας π. Χ. χιλιετηρίδος) ἐν χρήσει παρὰ τοῖς λογίοις, αἱ δ' ἄλλαι, καὶ κυρίως ἡ Βαβυλωνιακὴ, χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς διπλωματίας. Ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν ἐν λόγῳ λεξιλογίων, παρέχονται

1. Πρὸς. Dussaud¹, σ. 31 καὶ 60.

κυρίως δι' αὐτῶν κατέλογοι τιμῶν διαφόρων εἰδῶν, χρεωφειλετῶν καὶ πλοίων μετὰ τῆς χωρητικότητος καί, ἐνίοτε, τῶν πληρωμάτων αὐτῶν (τὸ ἀρχαιότερον μέχρι τοῦδε γνωστὸν ναυτολόγιον). Τρεῖς ἄλλαι γλώσσαι μαρτυροῦνται δι' εὐρημάτων τῆς Ras Shamra εἶναι : ἡ ἐπὶ τινοῦ ἀργυροῦ δοχείου Κυπριακὴ, ἡ ἐπὶ τινῶν σφραγιδολίθων Χεττιτικὴ καὶ ἡ ἐπὶ Αἰγυπτιακῶν ἔργων τέχνης ἱερογλυφικὴ¹.

Ἡ ἐπικρατεστέρα ὅμως ἐν Οὐγαρίτιδι γλῶσσα, ἡ καὶ ἐθνικὴ τοιαύτη, ἦτο ἡ οὕτω πωρ κληθεῖσα ὑπὸ τῶν εἰδικῶν Οὐγαριτικὴ ἢ πρωτοφοινικικὴ, ἐν ἣ ἔχουσι γραφῇ τὰ περισσότερα καὶ σπουδαιότερα τῶν ἐν Ras Shamra εὐρεθέντων κειμένων. Τούτων ἡ γραφὴ, ἀναγινωσκόμενη ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, εἶναι ἡ ἀλφαθητικὴ σφηνοειδῆς (εἰκ. 6), τοῦ ἀλφαβήτου αὐτῆς συγκει-

Εἰκ. 6. Δείγμα Οὐγαριτικῆς σφηνοειδοῦς γραφῆς.

μένου ἐκ 30 χαρακτήρων (εἰκ. 7). Τὸ ἀλφάβητον τοῦτο δὲν εἶναι μόνον τὸ ἀρχαιότερον σφηνοειδές, ἀλλὰ καὶ ἐν τῶν ἀρχαιότερων ἐν γένει ἀλφαβήτων, ἐμφανισθὲν σχεδὸν παραλλήλως πρὸς τὸ γραμμικὸν ἀλφάβητον τῶν Σιναϊτικῶν ἐπιγραφῶν. Δύναται δὲ τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ ἐφεύρεσις τούτου προϋποθέτει, ὡς ἤδη παρατηρήσαμεν² τὴν γνῶσιν τῶν σφηνοειδοῦς γραφῆς, ὅσον καὶ

1. Πρὸλ. Schaeffer³, σ. 38 ἔξ. Dussaud¹, σ. 29.

2. Ὅρα Εἰσαγωγὴν, σ. 122.

συμφωνικοῦ τινος ἀλφαβήτου, Αἰγυπτιακοῦ ἢ κατὰ Αἰγυπτιακὸν πρότυπον Σημιτικοῦ¹.

1		'a	10		h	20		d
2		'e	11		h	21		t
3		'u	12		t	22		s
4		b	13		g	23		s
5		g	14		h	24		q
6		d	15		l	25		z
7		h	16		m	26		z
8		w	17		n	27		s
9		z	18		s	28		t
			19		c			

Εἰκ. 7. Τὸ σφηνοειδὲς ἀλφάβητον τῆς Ras Shamra (συναρτυρούμενον).

Τὸ ἔργον τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐν λόγῳ γραφῆς ὑπῆρξε πράγματι ἐπιστημονικὸς ἀθλος, καθ' ὅσον ἡ φύσις τῆς τε γραφῆς καὶ τῆς δι' αὐτῆς ἐκφραζομένης γλώσσης ἦτο ἀγνωστος. Ἡ τιμὴ διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦτου ἀνήκει εἰς τοὺς Bauer, Dhorme καὶ Virolleaud². Πρῶτος ὁ Bauer ἀνέγνωσεν ὀνόματά τινα θεοτήτων βάσει δύο προϋποθέσεων, αἱ ὁποῖαι ἀπεδείχθησαν ἀληθεῖς. Εἶναι δ' αὐταί· 1) ὅτι ὁ λαὸς τῆς Οὐγαριτίδος λόγῳ τῆς στενῆς ἐν χρόνῳ καὶ τόπῳ γειτνιασεως πρὸς τὴν Χαναὰν πρέπει νὰ εἶναι Σημιτικὸς καὶ ἡ γλώσσά του διάλεκτος Σημιτικῆ· 2) ὅτι τὸ σύστημα τῆς ἐν λόγῳ γραφῆς, λόγῳ τοῦ περιωρισμένου ἀριθμοῦ σημείων πρέπει νὰ διέπνηται ὑπὸ ἀλφαβητικῆς ἀρχῆς. Οἱ Dhorme καὶ Virolleaud εἰργάσθησαν διεξοδικώτερον ἐπὶ τῆς ἀναγνώσεως τῶν κειμένων, τὰ πλεῖστα τῶν ὁποίων ἐξεδόθησαν ἐπιμελῶς ὑπὸ τοῦ τελευταίου.

Ἡ ἐξακρίβωσις οὕτω τοῦ Σημιτικοῦ χαρακτήρος τῆς Οὐγαριτικῆς ἐχρησίμωσεν ὡς βάσις τῆς περαιτέρω ἐπ' αὐτῆς γλωσσολογικῆς ἐρεύνης. Διὰ τῆς συγκριτικῆς μεθόδου κατέστη δυνατὴ πλέον ἢ ἐπὶ τῆς Οὐγαριτικῆς ἐφαρμογῇ ὡς καὶ ἡ ἐν αὐτῇ ἀνεύρεσις τῶν κοινῶν χαρακτηριστικῶν τῶν Σημιτικῶν γλωσσῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχη πλέον ἀμφιβολία, ὅτι ἡ Οὐγαριτικὴ εἶναι μία τῶν Χαναανιτικῶν διαλέκτων³, ἂν μὴ αὐτὴ ἡ πρωτοχαναανιτικὴ (πρωτοφοινικικὴ ἢ ἀρχαϊκῆ· Ἑβραϊκῆ)⁴. Τὸ φθολογικόν, ἡ μορφολογία

1. Πρὸλ. Albright σ. 187 ἐξ.

2. Πρὸλ. Dussaud¹, σ. 64 ἐξ.

3. Πρὸλ. Harris, σ. 10 ἐξ.

4. Πρὸλ. Bauer¹, σ. 64 «Sicher ist nur, das wir hier das Altkanaanäische

καὶ ἡ σύνταξις τῆς Οὐγαριτικῆς φέρουσι ἐφ' ἑαυτῶν τὴν Σημιτικὴν σφραγιδα. Στοιχεῖα μὴ δυνάμενα νὰ ἐξηγηθῶσι ὑπὸ τῶν ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι διέπουσι βλασ τὰς Σημιτικὰς γλώσσας, εὐρίσκουσι κατὰ κανόνα παράλληλα πρὸς ἑαυτὰ εἰς μίαν τοῦλάχιστον τῶν γλωσσῶν τούτων (Ἀκκαδικήν, Ἀραβικὴν, Ἑβραϊκὴν κ.λ.π.). Οὐχ ἦττον εἶναι ἐνωρὶς ἔτι νὰ θεωρήσωμεν τὴν Οὐγαριτικὴν γραμματικὴν ὡς κατὰ πάντα πλήρη καὶ νοητὴν. Ἀπ' ἐναντίας, ὡς ἄλλως τε δύναται νὰ λεχθῆ περὶ τοῦ καθόλου Οὐγαριτικοῦ πολιτισμοῦ, μόνον αἱ βάσεις αὐτῆς ἔχουσι μέχρι τοῦδε τεθῆ.

Ἡ ἔλλειψις φωνηεντικῶν σημείων γενεᾶ μορφολογικὰ ζητήματα, διὰ τὰ ὁποῖα μόνον εἰκασία δύναται νὰ χωρήσῃ. Ὑπάρχουσι ἐπὶ πλέον δύσκολοι περιπτώσεις συντάξεως καὶ σημασίας λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἰδιάζουσι εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην, ἂν μὴ εἶχον τὰς παραλλήλους τινος εἰς ἄλλας Σημιτικὰς διαλέκτους, περὶ τῶν ὁποίων εἴτε γνωρίζομεν ὀλίγον, (ὡς ἡ ἀρχαία Φοινικικὴ), εἴτε οὐδόπως ἔχομεν γινῶσι (ὡς ἡ ἀρχαία Ἀραμαϊκὴ). Εἶναι δ' εὐνόητον, ὅτι τόσον αἱ γραμματικαὶ καὶ λεξικολογικαὶ δυσκολαί, ὅσον καὶ ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι ὀφείλουσι εἰς τὴν κακὴν διατήρησιν τῶν κειμένων δυσχεραίνουσι τὴν μετάφρασιν καὶ τὴν ἐρμηνείαν. Μετάφρασις καὶ ἐρμηνεία δὲν δύναται νὰ ἀκολουθήσωσι ἄλλην ὁδόν, εἰ μὴ ἐκείνην, ἣ ὁποῖα χαράσσεται διὰ τῆς γλωσσολογικῆς μεθόδου καὶ τῶν συμφραζομένων. Ἄν δέ τις λάβῃ ὑπ' ὄψει, ὅτι γλωσσολογικὴ ἀνάλυσις καὶ συμφραζόμενα ἀλληλοεξαρτῶνται, δύναται νὰ ἐξηγήσῃ διατὶ ὅ,τι μέχρι τοῦδε ἐπετεύχθη εἶναι ἀπλοῦν διάγραμμα, ἐν σχέσει πρὸς ὅ,τι πρέπει νὰ ἐπιτευχθῆ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ἐν γένει τῆς ἐρμηνείας τῶν κειμένων τῆς Ras Shamra—Ugarit.

Δύναται τὰ ἐν λόγῳ κείμενα, ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου των, νὰ διαιρεθῶσι εἰς θρησκευτικά, ἀποτελοῦντα τὸν κύριον ὄγκον, καὶ εἰς μὴ θρησκευτικά. Τούτων τὰ πρῶτα, ἐξαιρέσει καταλόγων τινῶν θεοτήτων καὶ ἱεροτελεστιῶν, ἔχουσι χαρακτηρὰ μυθολογικὸν καὶ διατύπωσιν ἕμμετρον. Ἡ ταξινόμησις τῶν ποιημάτων εἰς πέντε κύκλους φαίνεται ἡ πλέον ἱκανοποιητικὴ¹, ὡς ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν ἰσαριθμὸν διάκρισιν τῶν ἐν αὐτοῖς ἐκτιθεμένων μύθων, οἱ ὁποῖοι ἐν συντόμῳ ἔχουσι ὡς ἑξῆς:

1. Οἱ ἔρωτες τοῦ Βάαλ καὶ τῆς Ἀνάθ ἢ, ὡς ὁ Obermann προτείνει², τὸ περὶ οἰκοδομῆς ναοῦ εἰς τιμὴν τοῦ Βάαλ ἔπος³.

Ἡ θεὸς Γιάμ (=θάλασσα) ἔχει, πρὸς μεγάλην του χαράν, ἐξασφαλίσαι in einer bestimmten Ausprägung gefunden haben». Schaeffer³, σ. 57 καὶ 90 ἐξ. Dussaud¹, σ. 72 καὶ 78.

1. Ὅρα Gordon³, σ. 9. Πρὸς. Del Medico σ. 13 ἐξ. Σημειωτέον δ' ὅτι, διὰ τὸν γνωστὸν τοῦτον βυζαντινολόγον καὶ ἀνατολιστὴν, τὰ ἐνεπιγραφεῖς εἰρήματα τῆς Ras Shamra δὲν εἶναι ἄλλο τι ἢ ἡ οὕτω πως κληθεῖσα ὅπ' αὐτοῦ Χαναανικὴ εἰδὸς.

2. Ὅρα Obermann, σ. XXI καὶ ἀλλαχοῦ.
3. Gordon³, σ. 11 ἐξ. (κείμενα: 129. 137. 133. 68. 'nt. 130. 131. 51. 67. 62. 1-29. 49. 62, 41-57. 76. 6. 132 75. 136. 100).

δι' ἑαυτὸν λαμπρὰν κατοικίαν καὶ τὴν ἐκ μέρους τῶν ἄλλων θεῶν ἀναγνώρισιν τῆς ἐξουσίας του. Μόνον ὁ Βάαλ δὲν ἀναγνωρίζει ταύτην. Τοῦτου τὴν ταπεινωσιν ἐπιθυμῶν ὁ Γιαμ, ἀποστέλλει πρεσβείαν εἰς τὴν ὀμήγηριν τῶν θεῶν καὶ αἰτεῖται παρ' αὐτῶν τὴν παράδοσίν του. Ὁ Βάαλ περιφρονεῖ τὴν πρεσβείαν, ἀλλ' οἱ ἄλλοι θεοὶ ἐν οἷς καὶ ὁ Ἐλ ἀποφασίζουσιν, ὅπως συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν ἀξίωσιν τοῦ Γιαμ. Ὁ Βάαλ ὀργίζεται καὶ ἐπιτίθεται κατὰ τῆς πρεσβείας, προφθάνουσι δ' ὅμως νὰ ἐπέμβωσι δύο θεαί, αἰτινες καὶ σφίζουσι ταύτην. Ἡ ῥήξις οὐχ ἦν μεταξὺ Γιαμ καὶ Βάαλ δὲν ἀργεῖ νὰ ἐπέλθῃ, τὴν δ' ἔκβασιν ταύτης προαγγέλλουσιν οἱ λόγοι τοῦ Κουσῶρ πρὸς τὸν Βάαλ :

«Ἴδου τοὺς ἐχθρούς σου, ὦ Βάαλ,

Ἴδου τοὺς ἐχθρούς σου θὰ πατάξης,

Ἴδού, θὰ νικήσης τοὺς πολεμίους σου

Θὰ λάβῃς τὴν αἰωνίαν σου βασιλείαν

Τὴν ἀδιάκοπὸν σου κυριαρχίαν»¹.

Ὁ Βάαλ διὰ δύο μαγικῶν ῥοπέλων, κατασκευασθέντων ὑπὸ τοῦ θεοῦ Κουσῶρ, ἀναδεικνύεται νικητῆς καὶ ἀκολούθως βασιλεύς. Στερούμενος ὅμως κατοικίας ἀξίας τοῦ ὑψηλοῦ του ἀξιώματος, μετακαλεῖται πρὸς τοῦτο εἰς τὸ ὄρος Saphon² τὴν ἀδελφὴν καὶ νικηφόρον αὐτοῦ σύμμαχον Ἀνάθ, εἰς ἣν μεταδίδονται καὶ οἱ κάτωθι λόγοι :

«Πρὸς ἐμὲ οἱ πόδες σου ἄς τρέξωσι,

Πρὸς ἐμὲ τὰ βήματά σου (κυριολ. σκέλη σου) ἄς σπεύσωσι,
Διότι ἔχω λόγον νὰ εἶπω σοι,

Ἐπιθέσειν ν' ἀνακοινώσω σοι.

Εἶναι δ' οὗτος ὁ λόγος τοῦ δένδρου,

Ναί! ἢ ἔκφρασις τοῦ λθου,

Ὁ ψίθυρος τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὴν γῆν.

Τῆς ἀβύσσου πρὸς τοὺς ἀστέρους»³.

Ἡ Ἀνάθ σπεύδει προθύμως πρὸς συνάντησιν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, ὅστις παρακαλεῖ αὐτὴν νὰ μεσιτεύῃ παρὰ τῷ Ἐλ καὶ ἀποσπάσῃ συγκατάθεσιν πρὸς κατασκευὴν κατοικίας. Ὁ πατήρ τῶν θεῶν δέχεται τὰ πρὸς τοῦτο κατὰλληλα δῶρα καὶ συγκατανεύει, ἀποστέλλονται δὲ παρὰ τῆς Asherat κήρυκες πρὸς τὸν Κουσῶρ, τὸν Ἡφαιστον τοῦ Οὐγαριτικοῦ πανθέου⁴, ἵνα με-

1. Gordon³, σ. 15 (68, 8—10). Ἡ ἀπόδοσις τῶν ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ παρατιθεμένων χωρίων βασίζεται ἐπὶ τῶν πρωτοτύπων Οὐγαριτικῶν κειμένων καὶ εἶναι, ὡς καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Gordon, κατὰ γράμμα.

2. Τὸ ὄρος τοῦτο πρέπει ἴσως νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸ Jebel Akra παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὀρόντου. Τὸ ὕψος αὐτοῦ εἶναι περὶ τὰ 1780 μέτρα. Πρβλ. Schaeffer³, σ. 71.

3. Gordon³, σ. 19. (nt: III : 16—22).

4. Περὶ τῶν ἐναλλασσομένων ὀνομάτων Κουσῶρ, Κουσῶρ—καί—Χασίς καὶ Χιγίων πρβλ. Dussaud¹, σ. 122.

ταδώσωσιν αὐτῷ τὸ μήνυμα τοῦ Βάαλ. Ὁ θεὸς τεχνίτης ἀναλαμβάνει εὐχαρίστως τὴν κατασκευὴν τοῦ οἰκήματος καὶ δῆ, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Βάαλ, ἄνευ παραθύρου. Αὐτὸς ὁ Βάαλ βοηθεῖ εἰς τὸ ἔργον, κόπτων ἐπὶ τοῦ ὄρους κέδρους διὰ τῆς ἀστραπῆς, ἥτις ἐπιτυχῶς παρομοιάζεται πρὸς πρίονα. Περαιτωθέντος τοῦ ἔργου ἑορτάζονται μεγαλοπρεπῶς τὰ ἐγκαίνια. Μεταπεισθεὶς δ' ἀργότερον ὁ Βάαλ, ἐγκρίνει τὴν κατασκευὴν παραθύρου, φύλαξ τοῦ ὁποίου ὀρίζεται αὐτὸς ὁ Κουσῶρ¹.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Μῶτ, ὁ Πλούτων τοῦ Οὐγαριτικοῦ πανθέου², ἀπειλεῖ τὸν Βάαλ καὶ διεκδικεῖ τὴν ἐξουσίαν. Ὁ Βάαλ κατέρχεται εἰς τὸν Ἄδην, ἵνα συναντήσῃ τὸν Μῶτ, ἀλλ' ἠττάται καὶ ἀποθνήσκει. Τὴν αὐτὴν τύχην εὐρίσκει ἀκολούθως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Βάαλ, Ἀλιγιάν, ὅστις δὲν παρκαίλει πρὸ τοῦ θανάτου του νὰ συνέλθῃ μετ' ἀγελάδος καὶ ἀποκτήσῃ δι' αὐτῆς μόσχον³.

Ἡ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Βάαλ εἰδησις σκορπίζει πανταχοῦ τὴν λύπην. Τὸ πρόσωπον τῆς γῆς παραχρῆμα μεταβάλλεται διὰ καταπτώσεως τῆς γονιμότητος καὶ μακρασμοῦ τῆς βλαστήσεως. Αὐτὸς ὁ πατὴρ τῶν θεῶν Ἐλ εἶνα: ἀπαρηγόρητος, τὸ δὲ πένθος αὐτοῦ ἐκφράζουσι ζωηρῶς οἱ ἐξῆς στίχοι :

«Νεκρὸς εἶναι ὁ Ἀλιγιάν Βάαλ,

Κατεστραμμένος εἶναι ὁ ἄρχων, ὁ Κύριος τῆς γῆς!

Ἐπὶ τούτῳ Λαιπάν⁴, ὁ θεὸς τοῦ ἔλλους,

Κατέρχεται τοῦ θρόνου,

Κάθηται ἐπὶ τοῦ ὑποποδίου

Καὶ ἀπὸ τοῦ ὑποποδίου κάθηται ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐπιχέει τὴν τέφραν τῆς λύπης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του,

Τὴν κόνιν τοῦ βορβόρου ἐπὶ τῆς κορυφῆς του,

Ἐνδύματος, καλύπτεται ὑπὸ σάκκου.

Πλανᾶται ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐν πένθει,

Ναί! μέσῳ τοῦ δάσους ἐν λύπῃ.

Τέμνει τὰς παρειὰς καὶ τὸ γένειον,

Σχίζει τοὺς βραχίονάς του,

Ἀροτριᾷ τὸ στήθος ὡς κῆπον

Ὡς κοιλάδα σχίζει τὰ νῶτα.

Ἐψώνει τὴν φωνὴν του

Καὶ κραυγάζει·

1. Πρβλ. Dussaud¹, σ. 127.

2. Ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος βασίζεται ἐπὶ συσχέτισεως τοῦ ὀνόματος Μῶτ πρὸς τὸ Ἑβρ. muth (=θνήσκειν). Ὅρα Cook, S. An Introduction to the Bible. Harmondsworth—Middlesex, 1945, σ. 25. Πρβλ. ἴσως Dussaud¹, σ. 104, ἔπου τὸ ἐν λόγῳ ὄνομα σχετίζεται πρὸς τὸ Ἑβρ. mout «homme vaillant, guerrier».

3. Πρβλ. ἴσως Bauer², σ. 48 καὶ Gordon³, Glossary, λέξιν ὑπ' ἀριθμ. 1059, ἔπου αἱ δύο θεότητες, Βάαλ καὶ Ἀλιγιάν, ταυτίζονται.

4. Κατὰ Dussaud¹, σ. 95, ἴσρη σημαίνει «εὐμενής».

Ὁ Βάαλ εἶναι νεκρός!

Οὐαὶ τῷ λαῷ τοῦ υἱοῦ τοῦ Δαγών!

Οὐαὶ τοῖς πλήθεσι τοῦ Βάαλ!

Θὰ καταβῶ εἰς τὴν γῆν»¹.

Περίλυπος ἡ Ἀνάθ ἀνευρίσκει τὴ βοηθεῖα τῆς θεᾶς Shapash(=ἥλιος) τὸ πτώμα καὶ ἀναλαμβάνει τὰς πρεπούσας αὐτῷ φροντίδας. Τὸν θρόνον τοῦ Βάαλ καταλαμβάνει Ἀττάρ ὁ Τρομερός, τοῦ ὁποῦ ἡ ἀνεπιτυχῆς διακυβέρνησις δὲν διαρκεῖ ἐπὶ πολὺ, καθ' ὅτι ἡ Ἀνάθ ἐπιτυγχάνει διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Μῶτ τὴν εἰς τὴν ζωὴν ἐπαναφορὰν τοῦ ἡγαπημένου της Βάαλ. Ἡ ἀναβίωσις τοῦ Βάαλ χαιρετίζεται ὑπὸ τῶν ἐν τῇ φύσει καὶ τῶν θεῶν, μάλιστα δὲ ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ πατρὸς τῶν θεῶν Ἐλ, τὴν χαρὰν τοῦ ὁποῦ ἐκφράζουσιν οἱ ἐπόμενοι στίχοι:

« Ἄς καθήσω καὶ ἄς ἀναπανθῶ

Καὶ ἄς ἡσυχάσῃ ἐν τῷ στήθει μου ἡ ψυχὴ μου,

Διότι ζῆ ὁ Ἀλιγιὰν Βάαλ,

Διότι ὑπάρχει ὁ ἄρχων, ὁ Κύριος τῆς γῆς»².

2. Ἡ Θεογονία. Τὸ θρησκευτικὸν τοῦτο δράμα ἔχει συντεθῆ διὰ τὸν ἑορτασμόν, ὁ ὁποῖος ἐλάμβανε χώραν ἐπὶ τῇ τελευτῇ ἑπταετοῦς περιόδου καὶ τῇ εἰσόδῳ εὐλογουμένης νέας τοιαύτης. Ἀρχεται δι' ἐπικλήσεως τῶν θεῶν καὶ χαιρετισμοῦ πρὸς τοὺς παρευρισκομένους καὶ δὴ τοὺς ἀξιωματούχους, τοὺς ὑποδουμένους τὰ τοῦ δράματος πρόσωπα καὶ τὸν χορὸν. Ἐπεται περιγραφή τῶν κακῶν τῆς περατουμένης περιόδου, ἥτις προσωποποιουμένη τύπεται καὶ θανατοῦται. Ἦρωες ἐν τῷ πεδίῳ τῶν θεῶν παρασκευάζουσιν ἑπταπλοῦν θυσιαστήριον γεῦμα, μεθ' ὃ ἡ τροπαιοφόρος Ἀνάθ παλαίει μεθ' ἑνὸς τῶν ἡρώων.

Μετ' ἐπικλήσιν πάλιν καὶ χαιρετισμὸν ἐκτυλίσσεται ἡ κυρία σκηνὴ τοῦ ἔργου. Ἀδυνατῶν ὁ Ἐλ λόγῳ προκεχωρημένης ἡλικίας νὰ γονοποιήσῃ διὰ τῶν δύο αὐτοῦ συζύγων, καταφεύγει εἰς τὴν ἐφαρμογὴν μαγικῶν τιγῶν τύπων, δι' ἧς ἡ ἐπιθυμία του ἐκπληροῦται. Τὰ ἐκ τοῦ πρώτου τοκετοῦ γεννώμενα τέκνα εἶναι τὸ Λυκαυγὲς καὶ τὸ Λυκόφως. Παραλαμβάνονται ὑπὸ τοῦ Ἥλιου καὶ τῶν Ἀστέρων καὶ ὀδηγοῦνται εἰς τὸν οὐρανόν. Τὰ ἐκ τοῦ δευτέρου τοκετοῦ τέκνα εἶναι τὸ ζεῦγος τῶν Ὠραίων υἱῶν τῆς θαλάσσης, οἱ ὁποῖοι ἀποστέλλονται εἰς τὴν ἔρημον τοῦ Καδέ. Ἐκεῖ μετὰ ἑπταετῆ περιόδου περιπλανήσεως οἱ Ὠραῖοι συναντῶσι τὸν Φύλακα τοῦ Ἐσπαρμένου καὶ εὐρίσκουσι παρ' αὐτῷ ἄρτον καὶ οἶνον ἐν ἀφθονίᾳ.

3. Οἱ γάμοι τοῦ Γιαριχ καὶ τῆς Νικκάλ⁴. Δύοντος τοῦ Ἥλιου καὶ ἀνα-

1. Gordon³, σ. 42 (67: VI: 5—25).

2. Ἐνθ' ἀν. σ. 46 (49: III: 18—12).

3. Ἐνθ' ἀν. σ. 58 ἐξ. (καίμενον: 52).

4. Gordon³, σ. 63 ἐξ. (καίμενον: 77).

τελλούσης τῆς Σελήνης, ὁ βασιλεὺς τῶν Σουμερίων Χαρχάδ μεσιτεύει διὰ τὴν σύζευξιν τοῦ Γιαριχ (=σελήνη) καὶ τῆς Νικκάλ(σεληνιακῆς θεότητος τῶν Σουμερίων). Ὁ νυμφίος προτίθεται νὰ προσφέρῃ ἀφθόνως χρυσόν, ἄργυρον καὶ πολυτίμους λίθους, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἀποκτήσῃ τὴν Νικκάλ, ἣν διακαῶς ἐπιθυμεῖ ἢ ψυχὴ του. Ὑπόσχεται δ' ὅτι θὰ εἶναι καλὸς σύζυγος καὶ ἐπὶ πλέον:

«Θὰ καταστήσω τὸν ἀγρὸν αὐτῆς ἄμπελον,
Τὸν ἀγρὸν τῆς ἀγάπης αὐτῆς κῆπον»¹.

Οἱ οἰκεῖοι τῆς νύμφης ἀποδέχονται καὶ ζυγίζουσι τὴν γαμήλιον προφοράν, ἐνῶ κατὰ πλήθη αἱ θεαὶ δι' ἁμαρτίων ἐξαγγέλουσι τὸ χαρμόσυνον τοῦ γάμου γεγονός.

4. Ὁ μῦθος τοῦ Κερέτ². Ὁ βασιλεὺς Κερέτ δέχεται παρὰ τοῦ Ἐλ τὴν ἐντολήν, ὅπως ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν εἰσβολέων Τεραχιτῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουσι καταλάβει πέντε Χανζανιτικὰς πόλεις. Φοβούμενος ὁμοῦς ὁ Κερέτ νὰ ἀναλάβῃ τὸν ἀγῶνα κλείεται ἐν τῇ οἰκίᾳ του καὶ, ἐνῶ θρηνεῖ τὸν θάνατον τῶν οἰκείων του, ἀδελφῶν, γυναικὸς καὶ τέκνων, ἀποκοιμᾶται. Παρηγορεῖται καθ' ὕπνου ὑπὸ τοῦ Ἐλ, ὅστις ὑπόσχεται αὐτῷ, ὅτι θὰ ἀποκτήσῃ υἷόν. Ἐγείρεται καὶ τελεῖ τὰς νεομισμένας θυσίας, μετ' οὗ δὲ πολὺ ἀναλαμβάνει τὴν πρὸς νότον ἐκστρατείαν. Κατορθοῖ νὰ ἀναχαιτίσῃ τοὺς εἰσβολεῖς καὶ συνεχίζει τὴν πορείαν του νοτιώτερον, ὅπου κατ' ἐντολήν τοῦ Ἐλ συνθηκολογεῖ μετὰ τοῦ Πεβέλ, βασιλέως τῆς Ἐδώμ, καὶ λαμβάνει ὡς σύζυγον τὴν ἐγγονὴν τοῦτου Mesheh-Hory³.

Εἰς τὴν γαμήλιον ἑορτὴν παρίστανται οἱ θεοὶ καὶ αὐτὸς ὁ Λατπῶν (Ἐλ), ὁ ὅποιος, εὐλογῶν τὸν γάμον, προλέγει τὴν γέννησιν ἑπτὰ υἱῶν καὶ ὀκτὼ θυγατέρων ὡς καὶ τὸν ὑπὸ θεᾶς θηλασμόν ἑνὸς τῶν υἱῶν καὶ διαδόχου τοῦ Κερέτ. Ὁ ἑορτασμός συνεχίζεται καὶ προσκαλοῦνται ἀξιωματοῦχοι τῆς πόλεως Ἡβρ νὰ συνευχαγηθῶσι. Λησιμονεῖ ὁμοῦς ὁ Κερέτ νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὴν εὐνοήσασαν τὰ σχέδιά του Asherat τὰ ὑπεσχημένα δῶρα, δι' ἃ ἡ θεὰ ὀργίζεται καὶ πλήττει αὐτὸν διὰ βλαπείας νόσου. Ὁ υἱὸς τοῦ Κερέτ, Ἐλχου, βλέπων τὸν πατέρα αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἀπειλήν τοῦ θανάτου, ἀπορεῖ πῶς εἶναι δυνατόν θεῖός τις γόνος, ὡς ὁ Κερέτ, νὰ ἀποθάνῃ:

«Ἐν τῇ ζωῇ σου, ἡμέτερος πᾶτερ, ἠθέλομεν εὐθυμήσει,

Ἐν τῇ ἀθανασίᾳ σου ἠθέλομεν χαρῆ

1. Ἐνθ. ἀν. σ. 64 (77 : 23—24).

2. Ἐνθ. ἀν. σ. 67 ἐξ. (κείμενα : Krt. 128. 125. 126. 127).

3. Ὅρα Schaeffer³, σ. 75. Πρὸς ὁμοῦς Gordon³, σ. 66 καὶ 73, ὅπου ἡ Hory φέρεται ὡς θυγάτηρ τοῦ Πεβέλ. Τὸ Mesheh, τὸ ὅποιον ὁ Schaeffer ἐκλαμβάνει ὡς τὸ πρῶτον συνθετικὸν τοῦ κυρίου ὀνόματος Mesheh-Hory, θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Gordon ὡς προσηγορικὸν καὶ ἀποδίδεται ὑπ' αὐτοῦ ὡς «δέσποινα», «κυρία».

*Ω πάτερ, ἔτι καὶ σὺ θέλεις ἀποθάνει ὡς οἱ θνητοί;»¹

Ἐφραία εἶναι ἐπίσης ἡ ἀπάντησις τοῦ ἐτοιμοθανάτου πατρός, ἧς τὴν ἀρχὴν ἀποτελοῦσιν οἱ ἐπόμενοι στίχοι :

«Υἱέ μου μὴ κλαίῃς δι' ἐμέ!

Μὴ λυπῆσαι δι' ἐμέ!

Μὴ ἐξαντλῆς, υἱέ μου, τὴν πηγὴν τῶν ὀφθαλμῶν σου,

Ὅντε τὸν μυελὸν τῆς κεφαλῆς σου διὰ δακρῶν!»²

Μετακαλεῖται δ' ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Tmmt (= Octavia), ἡ ὁποία ἄμα τῇ ἀφίξει τῆς χέει ἀφθόνως τὰ δάκρυά τῆς. Αὐτὴ ἡ φύσις μαραίνεται ἐπὶ τῇ ἀγωνίᾳ τοῦ βασιλέως. Τῇ φροντίδι ὅμως τοῦ Λατπῶν τὸ κακὸν ἐξορκίζεται καὶ ὁ ἀσθενὴς ἀναλαμβάνει, καταρᾶται δὲ τὸν ἐπίδοξον αὐτοῦ διάδοχον Ysb, ὅστις προτρέπει αὐτὸν νὰ παραιτηθῇ.

(Συνεχίζεται)

1. Gordon³, σ. 77 (125: 14—15, 17—18).

2. *Enθ³ ἀν. σ. 78 (125: 25—28). Πρβλ. *Iep. 8, 23.